

Riksdagens protokoll

Nr 90

26 maj 1975

Debatter m. m.

Måndagen den 26 maj

Svar på interpellation

Nr 66 av herr Lorentzon (vpk) om svenskt initiativ i FN för ett tillbakadragande av de amerikanska trupperna i Korea 3

Svar på frågor:

Nr 194 av herr Svensson i Kungälv (s) om utredning rörande affärernas öppethållande 12

Nr 198 av herr Björck i Nässjö (m) om ingivande av aktiebolags verksamhetsberättelser till patent- och registreringsverket 13

Nr 201 av herr Måbrink (vpk) om Sveriges medlemskap i Världsbanken..... 15

Nr 168 av fru Lantz (vpk) om tillämpningsbestämmelser beträffande lärartjänster inom den kommunala vuxenutbildningen..... 18

Nr 182 av herr Nisser (m) om friluftslivs- och motionslokaler vid Stockholms universitets anläggningar i Frescati..... 20

Nr 186 av herr Häll (s) om biblioteksverksamheten på arbetsplatser..... 22

Svar på interpellationer:

Nr 64 av fru af Ugglas (m) om åtgärder mot bristen på sjuksköterskor..... 24

Nr 57 av herr Magnusson i Borås (m) om villkoren för att få ta investeringsfond i anspråk 31

Svar på fråga

Nr 200 av herr Åberg (fp) om fiskerätten i Nordsjön 34

Svar på interpellation

Nr 46 av fru Radesjö (s) om åtgärder för att motverka försurningen av insjövattnen 36

Svar på fråga

Nr 179 av herr Turesson (m) om utbetalningen av fraktbidrag 41

Svar på interpellationer:

Nr 60 av herr Gustavsson i Alvesta (c) om den regionala buss-trafiken i Kronobergs och Jönköpings län 42

Nr 63 av herr Danell (m) om större frihet för charterflygtrafiken 47

Nr 90
år 1975

Nr 61 av herr Granstedt (c) om möjlighet för riksdagspartierna
att delta i förberedelsearbetet inför FN:s extra generalför-
samling hösten 1975

56

Måndagen den 26 maj

Kl. 11.00

§ 1 Justeradés protokollen för den 15 och 16 innevarande månad.

§ 2 Om svenskt initiativ i FN för ett tillbakadragande av de amerikanska trupperna i Korea

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) den 16 maj anmälda interpellation, nr 66, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat om regeringen, med tanke på den snabba händelseutvecklingen i Asien och vad som hänt i Vietnam och Cambodja, avser ta initiativ i FN för ett tillbakadragande av de amerikanska grupperna i Korea.

Läget i Korea och den militära situationen där jämte FN-kommandots ställning har under senare år diskuterats i FN:s generalförsamling. 1973 antog församlingen med stöd av de båda koreanska staterna ett uttalande i vilket man välkomnade Nord- och Sydkoreas gemensamma kommuniké av den 4 juli 1972 med principer för Koreas enande. Sverige stödde detta beslut och verkade aktivt för att de båda koreanska parterna skulle nå enighet om fortsatta förhandlingar. 1974 kunde dock någon enhällig resolution icke åstadkommas, vilket torde avspegla försämrade relationer mellan de båda staterna. I den resolution som generalförsamlingen slutligen antog efter omröstning framhölls bl. a. att säkerhetsrådet borde överväga frågan om ett upplösande av FN-kommandot. Beslut härom måste dock enligt resolutionen kopplas till lämpliga arrangemang för att behålla stilleståndet i Korea och därigenom bevara fred och säkerhet på den koreanska halvön.

Sverige, som stödde denna resolution, anser att säkerhetsrådet under angivna förutsättningar bör fatta beslut om upplösning av FN-kommandot och hemsändande av de utländska trupper som står under dess befäl. Däremot har Sverige ej funnit anledning att uttala sig om andra utländska trupper i Korea än den som där tjänstgör under FN-flagg.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Utrikesministern har försökt svara i en positiv anda, och ingenting annat var att vänta, efter allt vad som hänt framför allt i Asien under den senaste tiden. Jag skulle dock vilja ställa några frågor till utrikesministern i anslutning till interpellationssvaret. Till dessa återkommer jag senare i mitt anförande.

Måndagen den
26 maj 1975

*Om svenskt initiativ
i FN för ett
tillbakadragande
av de amerikanska
trupperna i Korea*

Måndagen den
26 maj 1975

*Om svenskt initiativ
i FN för ett
tillbakadragande av
de amerikanska
trupperna i Korea*

Jag skulle, herr talman, vilja ge en bakgrund till min interpellation, även om det blir en sammanfattning.

Det koreanska folkets historia har i mångt och mycket likheter med det vietnamesiska folkets. Koreanerna har, även de, under många århundraden fått kämpa för sin nationella självständighet, rätten till sitt eget språk och sin kultur.

Det koreanska folket liksom folket i Vietnam vet vad det vill säga att kämpa mot invasions- och förtryckararméer, att utgöra vasallstat till främmande länder, ha sitt territorium besatt av utländska trupper med allt vad detta innebär av folkförtryck och nationell förnedring.

Under dessa förtryckarregimer växer fram ett folkhat mot förtryckarna, där folkets befrielsearmé, trots att den inte besitter förtryckarnas moderna militära stridsmedel, ändå till slut segrar. Liksom folket i Vietnam är koreanerna helt inställda på att de sist och slutligen skall segra. Detta borde den nuvarande förtryckarregimen i Sydkorea, USA, vara på det klara med och dra bort sina trupper från Korea och gå med på folkets krav om en fredlig återförening. Folket kommer alltid, till sist, att segra. Hur länge som helst kan ingen makt regera mot folket.

Ända sedan början av 1260-talet har Korea varit utsatt för olika militära invasioner och dess territorium varit besatt, varvid landet utgjort vasallstat till Mongoliet, Kina eller Japan. Dock har Korea sedan de olika kungarikerna enades till en stat år 668 varit ett land. Det är ett enda folk av samma nation. Det har samma språk.

Korea har för svenskarna varit en vit fläck på Asiens karta. Liksom många andra svenskar under 1930-talet läste jag en svensk upptäcktsresandes skildringar från Korea i en bok, där han även berättade om det riskfyllda i att vistas i detta land, framför allt på landsbygden. Där härjade – som han uttryckte det i boken – ”stora banditligor”.

De flesta läsarna, och däribland jag, visste inte då att de som i boken kallades banditligor var folkets gerillaarméer mot de japanska ockupanterna.

Som banditligor betecknas även i dag i svenska massmedia folkens befrielsestyrkor i olika asiatiska länder, där man befriat sig eller håller på att befria sig från utländsk ockupation. Numera är det som bekant USA som står för detta folkförtryck, och svenska massmedia återger så gärna telegrammen från USA.

Alltså ingen fläck på den svenske upptäcktsresanden – han kanske inte visste bättre än vad de japanska ockupanterna då berättade för honom. Det vet dock svenska massmedia i dag, som mot bättre vetande fortfarande använder beteckningen banditligor mot frihetsgerillan i länder där folket kämpar mot utländskt – och i det här fallet USA:s – förtryck.

Sedan urminnes tider har koreanerna alltid levat tillsammans. Detta förhållande upphörde dock genom USA-imperialisternas ockupation av södra Korea, då landet delades år 1945. Under de gångna 30 åren har det koreanska folkets kamp för en återförening ständigt pågått.

I västvärlden är antagligen Korea mest känt i samband med det kalla

kriget och konflikten mellan öst och väst. Världens uppmärksamhet kom att riktas mot den koreanska halvön i och med Koreakriget 1950–1953.

Det kan givetvis spekuleras i de grundläggande orsakerna till detta krig, där USA spelade huvudrollen trots att det egentligen var ett inbördeskrig. Likheter nä med kriget i Vietnam är slående. För USA gällde det satsning på ekonomisk utsugning som i övriga länder i Asien, såsom Vietnam, Cambodja, Thailand, Laos, Filippinerna, Indonesien, Malaysia, Singapore och Taiwan. Bakom Koreakriget och kriget i Vietnam kan också tänkas ligga den inringning av Kina som USA så livligt har eftersträvat – efter det att det kinesiska folket kastade amerikanerna i havet år 1945 – för att därmed återställa den s. k. maktbalansen.

Att Förenta nationerna, genom USA i dess egenskap av den dominerande världsmakten kom att engageras i Koreakriget kan betraktas som en tragedi för det mellanfolkliga samarbetet. Flera stater slöt upp på USA:s sida, däribland Sverige. Även om Sverige inte direkt slöt upp med trupper, så var det ett moraliskt stöd som Sverige den gången gav USA i överfallskriget på Korea. Enligt uppgift återfinns i ett museum i Söul särskilt utgivna frimärken på samtliga länder som deltog på USA:s sida i Koreakriget, däribland även Sverige. Enligt fascistregeringen i Söul deltog alltså Sverige på USA:s sida i detta krig.

Ifrågavarande trupper bar FN:s emblem, och så är fortfarande fallet med de amerikanska trupperna i Sydkorea.

Efter vapenstilleståndet år 1953 har det varit ständiga militära förvecklingar på den koreanska halvön. Den kanske mest uppmärksammade blev nordkoreanska patrullbåtars uppbringande av det USA-ägda spionfartyget Pueblo på Demokratiska folkrepubliken Koreas territorialvatten. Då hotade USA, som så många gånger annars, med vedergällningsaktioner. Man fullföljde dock inte sina avsikter, som exempelvis nyligen skedde i Cambodja.

I det kalla krigets spår var förhållandena på den koreanska halvön synnerligen tillspetsade och faran för krig överhängande. Så var förhållandena ända in på 1970-talet, under omkring 20 år. Gång på gång hade regeringen i Demokratiska folkrepubliken Korea, alltså Nordkorea, framfört förslag om samtal för att komma till en överenskommelse om slut på rådande tillstånd och en fredlig och självständig återförening. Marionettregeringen i Söul och USA lyssnade inte ens.

I sitt interpellationssvar säger utrikesministern att FN:s generalförsamling år 1973 antog en resolution där man välkomnade Nord- och Sydkoreas gemensamma kommuniké av den 4 juli 1972 med principer för Koreas enande. Däremot, säger utrikesministern, kunde ingen enhällig resolution åstadkommas i FN 1974, vilket enligt honom torde avspegla försämrade relationer mellan de båda staterna.

Vad är det då som döljer sig bakom denna skrivning?

Redan i augusti 1953, omedelbart efter att ha undertecknat stilles-tåndsavtalet, ingick Förenta staterna den s. k. ömsesidiga permanenta pakten mellan Sydkorea och USA, som föreskrev USA-arméns perma-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om svenskt initiativ
i FN för ett
tillbakadragande av
de amerikanska
trupperna i Korea*

nenta ockupation av södra Korea. Man våldförde sig härmed på andan i vapenstilleståndsöverenskommelsens 60 §, som föreskrev tillbakadragande av alla utländska trupper från Korea.

USA omintetgjorde vidare möjligheten att hålla en toppkonferens som föreslagits i stilleståndsavtalet, då man helt enkelt bröt upp och lämnade de preliminära samtal som hölls i Panmunjom för att sammankalla en sådan toppkonferens. Inga som helst förhandlingar för en fredlig biläggning av Koreafrågan kunde ske förrän 1971, då den s. k. dialogen mellan nord och syd tog sin början.

Det har dock funnits åtskilliga tillfällen under alla dessa år att fredligt bilägga Koreafrågan. Demokratiska folkrepubliken Korea har gång på gång framlagt epokgörande förslag för en fredlig, självständig återförening av Korea. Man har dock ständigt mötts med kalla handen. USA och marionettregeringen i Söul kunde dock inte i evighet hålla på med denna halsstarrighet. I södra Korea växte fram organisationer som med kraft understödde kravet från Demokratiska folkrepubliken Korea på en fredlig återförening.

År 1971 upphörde också förbindelserna mellan syd och nord att vara helt nedfrusna, och dörren till kontakter och samtal öppnades.

De båda Rödakorsorganisationerna hade gemensamma sammanträden. Vid sidan av dessa överläggningar fördes samtal på toppnivå. Till slut kunde man enas om ett gemensamt uttalande om de tre principerna för nationell återförening. Huvudinnehållet var självständighet, fredlig återförening och nationell enighet. Dessa förslag hade i huvudsak framlagts av Demokratiska folkrepubliken Korea.

I anslutning till denna överenskommelse framställde Demokratiska folkrepubliken Koreas regering konkreta förslag, men dessa möttes inte av gensvar från Söul. Här ställdes bl. a. också frågan om nedrustning i de båda staterna.

Presidenten i Sydkorea, som egentligen bedrägligt varit med om överenskommelsen, använde denna inför folket i Sydkorea som ett bevis på sin fredliga inställning. Detta var inför en omröstning om en ny grundlag som gav honom möjligheter att sitta som president på livstid. Så snart den var över hade han tappat allt intresse för vidare förhandlingar och förklarade att man inte kunde gå med på någon som helst nedrustning. USA-trupperna var inga främmande trupper, utan de var FN-trupper, och alltså var det inte fråga om någon främmande makt, förklarade denne man. Han meddelade också: "Vi kan inte staka ut vårt öde efter några ark papper, som detta uttalande består av, inte heller kan vi hysa något förtroende för det."

Det blev alltså åter försämrade relationer mellan de båda staterna i Korea. Då folket i södra Korea krävde en fredlig återförening i enlighet med den överenskommelse som var gjord mellan nord och syd, svarade regeringen i Söul med repressalieåtgärder mot folket i form av en rad undantagslagar, som betecknades som krisåtgärder och var indelade från 1 upp till 4. Vidare infördes undantagstillstånd och extra undantags-

tillstånd. All opposition skulle tystas. Dödsstraff utmättes och verkställdes, vidare dömdes till livstids fängelse eller straffarbete under mer än fem år – för rent uppbyggda brott. Det är en klar parallell till vad som hände under Thieu-regimen i Saigon, på den tiden Thieu satt där med stöd av USA-trupper. I våras avrättades åtta oppositionella, anklagade för att tillhöra en förbjuden organisation. Då Koreas store poet Kim Chi-Ha stod upp till deras försvar, fängslades även han. Han riskerar nu dödsstraff.

Under dylika förhållanden ansåg Demokratiska folkrepubliken Korea det nödvändigt att föreslå USA ett fredsavtal, då USA är en av undertecknarna av vapenstillståndsöverenskommelsen och den makt som har sina trupper stationerade i södra Korea och har överbefäl över alla de väpnade styrkorna i denna del av den koreanska halvön. Förenta staterna underlät dock att visa någon som helst positiv reaktion på förslaget från Demokratiska folkrepubliken Korea.

USA och deras marionetter i FN har hela tiden försökt att föreviga Koreas delning. Bl. a. föreslog de nyligen att två koreanska stater skulle upptas i FN, ett förslag som dock avvisades. Demokratiska folkrepubliken Korea har aldrig varit anhängare av ett dylikt förhållande, och ett sådant beslut ansågs tydligen vara för magstarkt för de flesta.

I fjol höstas behandlades återigen Koreafrågan i FN. Den gången var det inte mindre än 39 länder som lade fram ett förslag om att "FN-trupperna" skulle dras bort från Sydkorea. Förslaget, som av förslagsställarna var menat att tas upp av generalförsamlingen, togs dock inte upp där. Omröstningen i det förberedande utskottet gav till resultat att ett förslag som framlagts av "Sydkoreas vänner", inspirerade av USA, fick flertal. Detta innebar att frågan inte skulle tas upp i generalförsamlingen men "i sinom tid" i säkerhetsrådet – här har nämligen USA "vetorätt". I generalförsamlingen har USA inte längre hegemoni. Det är inte som förr, då i stort sett endast de socialistiska staterna röstade mot USA. Nu kommer de alliansfria staterna och länderna i tredje världen. Nu har inte längre USA den fulla och hela dominansen i FN. Kan USA däremot få föra över de enligt egen uppfattning brännande frågorna till säkerhetsrådet, där man har vetorätt, då kan man förhålla frågorna hur länge som helst.

I omröstningarna i detta utskott som jag talade om röstade Sverige för förslaget från "Sydkoreas vänner", alltså USA och marionettregeringen i Söul – ett förslag som också blev antaget – och lade ned sin röst beträffande de 39 ländernas förslag. Detta ställningstagande från Sveriges sida är egentligen beklagligt och står i kontrast till den svenska regeringens stöd åt det vietnamesiska folkets kamp för oberoende, som det tagit sig uttryck under senare år.

I sitt interpellationssvar talar inte utrikesministern om debatten och omröstningarna i det s. k. första utskottet, där frågan om bortdragandet av de främmande trupperna under FN-flagg avgjordes till förmån för USA och marionettregeringen i Söul. Däremot hänvisar utrikesministern

Måndagen den
26 maj 1975

*Om svenskt initiativ
i FN för ett
tillbakadragande av
de amerikanska
trupperna i Korea*

till generalförsamlingens beslut den 17 december 1974, som till säkerhetsrådet överförde frågan om ett "upplösande av FN-kommandot", men i säkerhetsrådet har USA, som tidigare sagt, vetorätten och kan därmed förhindra att USA-trupperna dras bort från Sydkorea. I övrigt erinrar generalförsamlingen i sin resolution av 1972 om dialogen mellan de båda staterna i Korea. Men den dialogen har, som jag tidigare i mitt tal sökt klargöra, helt upphört – av skäl som jag också här har framhållit.

I svaret säger utrikesministern vidare att Sverige, som stödde denna resolution i generalförsamlingen, anser att säkerhetsrådet "under angivna förutsättningar" bör fatta beslut om upplösning av "FN-kommandot" och hemsändande av de utländska trupper som står under dess befäl.

Vad avser utrikesministern i detta sammanhang med "under angivna förutsättningar"?

Vidare säger utrikesministern att "Sverige ej funnit anledning att uttala sig om andra utländska trupper i Korea än den som där tjänstgör under FN-flagg". Då det inte finns andra utländska trupper i Korea än amerikanska och dessa i dag uppgår till 42 000 man finner jag denna formulering något underlig.

Mest underligt i denna hela fråga är att USA-trupperna i Korea fortfarande, efter 25 år, går under FN-flagg och bär FN:s emblem.

Det som just nu är mest aktuellt är att USA-trupperna förbjuds bära FN:s emblem på sina hjälmar. Om jag tolkar utrikesministerns svar så positivt det är mig möjligt tycks utrikesministern vara överens med mig härom. Eller hur, herr utrikesminister?

På min direkta fråga om statsrådet med tanke på den snabba händelseutvecklingen i Asien och vad som hänt i Vietnam och Cambodja är beredd att i FN ta initiativ för ett tillbakadragande av de amerikanska trupperna från Sydkorea ger däremot utrikesministern inget svar utan hänvisar till Sveriges ställningstagande i FN förra året.

Men, herr utrikesminister, sedan förra året har stora saker hänt. USA är utjagat från Vietnam och Cambodja. I Laos vidtas åtgärder för att sopa undan allt amerikanskt inflytande.

Det kan givetvis anföras att USA som den dominerande makten i världen inte är detsamma som förr. I Koreakriget fick USA den första påminnelsen om sin dödlighet. Bondearméerna i Vietnam och Cambodja har visat på USA:s militära bräcklighet.

Men vad kan inte gangsterregimer ta sig till! Exemplet från de senaste bombningarna av Cambodja, som skulle vara vedergällningsaktioner, talar ju sitt tydliga språk om hur dylika regeringar kan uppträda.

Telegrammen från USA den senaste tiden är även de alarmerande. Där uttalas i hotfulla ordalag varningar till Demokratiska folkrepubliken Nordkorea. USA försäkrar fascistregimen i Sydkorea fortsatt amerikanskt närvaro, och president Ford lovar att snabbt modernisera den sydkoreanska armén.

Faran för ett nytt överfall på Nordkorea – och därmed för ett nytt världskrig – kan vara överhängande.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag skall inte gå in på Koreas historia och den kända bakgrunden till det läge som nu råder i området.

Den svenska huvudlinjen genom åren har varit att det skall bli en fredlig återförening mellan Syd- och Nordkorea. Vi är fullkomligt medvetna om att folket i de båda delarna önskar ett enat Korea. Men det är självklart att Sverige stödjer alla ansträngningar som går ut på att det skall bli en *fredlig* återförening. Sverige har normala relationer med både Nordkorea och Sydkorea.

Närvaron av amerikanska trupper under FN-flagg – vi vet när denna närvaro beslöts och vi känner till bakgrunden – tycker vi är onormal. Vi har med våra ställningstaganden i Förenta nationerna och med våra aktioner syftat till att FN-kommandot skall upplösas och avskaffas. Men vi har samtidigt varit mycket angelägna om – och det betonar jag i mitt interpellationssvar – att avskaffandet av FN-kommandot icke skall leda till ett upprivande av själva vapenstilleståndet, som freden i Korea ändå vilar på. Det är dessa frågor som diskussionen i säkerhetsråds-kretsen rör sig om. Jag säger i svaret:

”Sverige, som stödde denna resolution, anser att säkerhetsrådet under angivna förutsättningar bör fatta beslut om upplösning av FN-kommandot och hemsändande av de utländska trupper som står under dess befäl.” Där är det alltså fråga om att stilleståndsavtalet som nu gäller måste ersättas av något annat, om man skall få en fredlig lösning i Korea. Också om detta pågår diskussioner.

Sveriges röstning förra året bestämdes av den hållning som vi hela tiden har intagit, nämligen att det inte är generalförsamlingen utan säkerhetsrådet som fattar dessa avgörande beslut, liksom det var säkerhetsrådet som på 1950-talet byggde upp de FN-styrkor som vi här talar om. Sverige har konsekvent stött uppfattningen att det är i säkerhetsrådet som frågorna måste avgöras. Och det är inte bara USA, herr Lorentzon, som har vetorätt i säkerhetsrådet, utan det har också andra permanenta stater som är medlemmar i rådet.

Frågan om upplösning av FN-kommandot är mycket invecklad. Och det är inte säkert att det bara är USA som är emot en sådan upplösning – om USA nu är emot det förslaget – utan det finns möjligen också andra stormakter som har samma uppfattning.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Det skulle vara intressant att veta, herr utrikesminister, vilka stormakter som har samma uppfattning som USA i det fall som jag nyss skildrade, när det gäller att använda sin vetorätt i säkerhetsrådet.

Men nu är det så att USA hävdar, att om FN-styrkorna dras tillbaka från södra Korea utan några garantier för att vapenstilleståndsöverenskommelsen följs, så kommer det att föreligga risk för krig. Det är USA:s ståndpunkt, och den har också utrikesministern deklarerat här. Men detta är ett sätt av USA att kringgå frågan om de amerikanska truppersnas

Måndagen den
26 maj 1975

*Om svenskt initiativ
i FN för ett
tillbakadragande
av de amerikanska
trupperna i Korea*

tillbakadragande. Garantierna för ett fredligt återförenande av de båda halvorna ligger främst i att USA:s trupper dras bort från Korea, ty det är dessa trupper som är inspiratörer till förvecklingarna – precis som i Vietnam, i Cambodja och i de andra länderna. Det ligger i botten. Var dessa trupper än finns åstadkommer de alltid krig!

När Förenta nationerna den 27 juli 1950 antog den resolution som stadgade att främmande länders trupper skulle delta i kriget i Korea under FN-flagg och betecknas som FN-trupper, så fanns det ingen representant för exempelvis Sovjetunionen med då det beslutet fattades. Här bröt man mot FN-stadgan. Inte heller var någon representant för Folkrepubliken Kina närvarande – då representerades hela det kinesiska territoriet av den amerikanska marionettregeringen på Taiwan. Hur underligt den än låter var man överens om det. Det är inte förrän på senare år som detta förhållande har ändrats.

Jag skulle i detta sammanhang vilja hänvisa till den dåvarande franske presidentens uttalande om resolutionen att FN skulle delta i kriget mot Nordkorea. Han sade att säkerhetsrådet inte kunde antaga en dylik resolution, då den bröt mot FN-stadgan.

Med hänsyn till den regering som sitter i USA och med hänsyn till den dominolinje den säger sig följa, kan man misstänka att denna regering kan besluta rätt desperat vilket kan leda till krig. Därför måste FN-emblemet bort från USA-trupperna i Korea – det är den första åtgärd som måste vidtas. Faktum är att det inte är de koreanska myndigheterna utan USA:s överbefälhavare som under namnet av FN-befälhavare har högsta befälet över armén i södra Korea. Genom överenskommelsen om överflyttningen av högsta befälet och ett antal andra militära överenskommelser som redan ingåtts mellan Förenta staterna och södra Korea har den amerikanska befälhavaren påtagit sig ansvaret för ledningen över mark-, sjö- och luftstyrkorna i södra Korea och över dess marionettarmé. De amerikanska styrkorna har rätt att kontrollera allmänna operationer och t. o. m. rätt att försvara Söul. Den amerikanska armén har alla rättigheter, från rätt till kontroll över vapen, militärutrustning och andra krigsmedel och militära förnödenheter till rätt att gruppera den sydkoreanska armén, kontrollera dess rörelser och utveckling, utnämna officerare och soldater och godkänna deras avsked. Inget område och ingen enhet av den sydkoreanska armén står utanför de amerikanska styrkornas inblandning. Hur kan denna makt kräva att man, för att en överenskommelse om fredlig återförening skall komma till stånd, skall lämna garantier för att risken för krig är obefintlig, när denna makt själv finns i Korea och helt har makten över dess marionettregering och trupper? Dessa trupper måste naturligtvis försvinna från Korea om förutsättningar skall finnas för ett fredligt återförenande.

Nyligen försäkrade president Ford Sydkoreas regering allt stöd. Men marionettregeringen i Söul var ändå inte lugnad. Då sände USA fram sin försvarsminister, Schlesinger, som i ett uttalande skarpt varnade Nordkorea för försök att utnyttja situationen, som han uttryckte det.

USA:s försvarsminister hotade med att slå till mot själva baserna i norr, om en konflikt uppstod i Korea. Allt i Demokratiska folkrepubliken skulle läggas i grus och spillror, förklarade samme man; det skulle bli ännu värre än under Koreakriget.

Läget i Korea blir alltså mer och mer oroväckande. De uttalanden som den amerikanske krigsministern gjorde för några dagar sedan leder fram till slutsatsen att den sydkoreanske diktatorn Park Chung Hees åtgärder efter USA:s nederlag i Sydostasien blivit alltmer desperata. Man kan igångsätta en militär provokation mot Demokratiska folkrepubliken i norr, och då skulle alltså USA vara berett att inskrida med massiva terrorbombningar mot norr. Man skulle upprepa vad man gjorde 1950.

Det låter fantastiskt att USA skulle ge sig in i ett nytt krig i Asien, men detta är enligt krigsministern i USA inte alls otroligt. Det finns, om inte annat, en rad svårkontrollerade faktorer, som kan förvandla USA:s psykologiska krigföring till verklighet. USA-propagandan har nu i veckor hamrat fram budskapet om att ett nordkoreanskt angrepp är förestående, och USA har utökat sina styrkor i Sydkorea. Park Chung Hee, den s. k. presidenten i marionettregeringen i Söul, har trappat upp sin terror och praktiskt taget försatt landet på krigsfot. Det råder där en krigsfeber som otäckt mycket påminner om månaderna före krigsutbrottet 1950.

När förhållandena är sådana måste det naturligtvis handlas snabbt, och det är här som den svenska regeringen kommer in i bilden. Jag är väl medveten om att Sverige är ett litet land, men Sveriges ord väger ändå tungt – det har det gjort i andra sammanhang. Vi hänvisar till vad den svenska regeringen och Sverige har gjort när det gäller kampen för frihet för det vietnamesiska folket. Den här situationen är minst lika alarmerande – och kanske ännu mer – eftersom den kan medföra att världen snart kan finna sig stå inför ett nytt världskrig.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! I den huvudfråga som vi diskuterar och som herr Lorentzon har interPELLERAT om, nämligen frågan om att FN-kommandot skall upplösas och försvinna, är vi ju eniga. Den svenska regeringen stöder den uppfattningen på sätt som jag har utvecklat i mitt svar. Eftersom Sverige i år och nästa år är medlem av säkerhetsrådet, där denna fråga skall behandlas, deltar vi i de pågående diskussionerna med andra stater i säkerhetsrådet om den FN-resolution som antogs förra hösten och vari säkerhetsrådet uppmanas att diskutera och behandla hithörande frågor. Vi överväger alltså under vilka former denna behandling skall ske. Den svenska ståndpunkten angående vad resultatet av den behandlingen skall bli är ju klar, men förutsättningen för att kunna ta upp frågan till behandling och så småningom komma fram till ett avgörande är naturligtvis att stormakterna går med på detta. Det finns också risk för att vi kan ta initiativ som bara förvärrar situationen, och vi måste vidare räkna med att stormakterna har vetorätt. Därför är det en fråga

om hur man bör gå till väga rent taktiskt under den närmaste tiden.

Jag tror inte att det hos någon stormakt finns något intresse av att kriget blossar upp på nytt på den koreanska halvön. Jag hoppas därför att stormakterna är beredda att medverka till att försöka lösa problemen på fredlig väg. Sverige anstränger sig ivrigt för att de förhandlingar mellan de båda staterna som dock hade påbörjats och som ännu inte är avbrutna på nytt skall kunna komma i gång, så att risken för krig, som herr Lorentzon talar om, inte skall bli verklighet.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Efter herr utrikesministerns senaste meddelande behöver vi kanske inte fortsätta diskussionen längre, eftersom utrikesministern sade att vi i huvudfrågan är överens, att Sverige har den bestämda uppfattningen att de utländska trupperna i Korea som bär FN-emblem skall bort och att man förhandlar med de nordiska staterna i den här frågan.

Jag förstår att en utrikesminister väl måste göra det uttalandet att han *tror* – som man gör i kyrkan – att det inte finns någon stormakt som har intresse av krig i nuvarande situation. Men med de erfarenheter vi har av USA:s handlande och dess regerings uppträdande och de alarmerande uppgifter som har kommit genom telegram från USA anser jag att vi måste göra den bedömningen att det är mycket allvarliga saker som är i gärningen, att fara för krig kan vara överhängande och att det därför gäller att handla snabbt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om utredning rörande affärernas öppethållande

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Svenssons i Kungälv (s) den 7 maj anmälda fråga, nr 194, och anförde:

Herr talman! Herr Svensson i Kungälv har frågat mig när den av riksdagen begärda utredningen om affärernas öppethållande kommer att tillsättas.

1974 års riksdag uttalade att affärstidsnämndens resultat borde avväntas innan någon utredning tillsattes. Nämnden, som i dagarna har avslutat sitt arbete, kommer inom kort att överlämna en slutrapport med en sammanfattande bedömning av verkan av fri affärstid. Den av riksdagen begärda utredningen kommer därefter att tillsättas omedelbart.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsminister Feldt för svaret på min fråga. Affärstidsnämnden kommer att överlämna sin slutrapport inom kort och utredningen kommer därefter att tillsättas omedelbart. Utredningen bör alltså vara tillsatt inom en månad. Jag utgår från det.

I samband med handelsministerns interpellationssvar till mig den 4

februari i år framhöll statsrådet:

för det första att utredningen skulle få en annan sammansättning än affärstidsnämnden – jag utgår då från att den blir parlamentarisk – och för det andra att utredningen skulle arbeta snabbt.

Jag fann båda dessa saker utomordentliga. Min egen uppfattning var att utredningen skulle ha som utgångspunkt att affärstidslagen skulle återinföras. Utredningens uppgift skulle då bli att klara ut lagens utformning. På detta svarade handelsministern att han var förhindrad att ge sådana direktiv på grund av riksdagens beslut i frågan. Näringsutskottet skrev ungefär samtidigt i sitt betänkande nr 2 år 1975 att lagens återinförande noggrant borde prövas av utredningen. Nu har det emellertid ryktats om att affärstidsnämndens majoritet i sin slutrapport kommer att förorda en reglering av affärstiderna. Det skulle tyda på att läget har förändrats i den riktning som jag själv önskar.

Herr talman! Jag räknar med att affärstidslagen i någon form kommer att återinföras och det vore bra om utredningen redan när den börjar arbeta kunde utgå från detta förhållande. Det skulle underlätta arbetet och förhoppningsvis ge ett snabbare resultat.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret på min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ingivande av aktiebolags verksamhetsberättelser till patent- och registreringsverket

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Björcks* i Nässjö (m) den 14 maj anmälda fråga, nr 198, och anförde:

Herr talman! Herr Björck i Nässjö har frågat mig om jag kan upplysa om det aktuella balansläget i vad gäller aktiebolagens eftersläpning vid ingivande av verksamhetsberättelser och vilka åtgärder som vidtagits eller planerats för att minska denna eftersläpning.

Verksamhetsberättelserna skall enligt lag vara ingivna till patent- och registreringsverket senast sju månader efter räkenskapsårets utgång. Efter ytterligare en månad sänder verket ut en påminnelse till de aktiebolag som ej inlämnat sina verksamhetsberättelser. Vid behov sänds en andra påminnelse ut efter ännu en månad. Ger detta ej resultat överlämnas ärendet till åklagarmyndighet för föreläggande av vite.

Under 1970-talet har antalet utsända påminnelser ökat bl. a. på grund av den kraftiga tillväxten av antalet registrerade aktiebolag. Antalet påminnelser är emellertid inte något mått på antalet försumliga aktiebolag utan visar antalet åtgärder som vidtagits för att få dessa bolag att komma in med sina handlingar.

Beträffande vidtagna åtgärder vill jag nämna att påminnelseförfarandet gjordes effektivare år 1970 genom att de tidigare helt manuella rutinerna överfördes på data. År 1973 började verket att sända ut en andra på-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om ingivande av
aktiebolags
verksamhetsberät-
telser till patent-
och registrerings-
verket*

minnelse för att ytterligare öka effekten.

För att få ett effektivare förfarande i framtiden vid föreläggande och utdömande av vite har regeringen i propositionen med förslag till ny aktiebolagslag m. m. föreslagit att denna funktion skall utövas av patent- och registreringsverket.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min fråga. Som sägs i svaret skall inom sju månader från räkenskapsårets utgång bolagets räkenskapshandlingar inges till patentverket. Att så verkligen sker är väsentligt. Bl. a. får man härigenom inom industri och handel en möjlighet till information om företag som man har affärsmässiga kontakter med. Förändras ett företags ekonomiska ställning, kan det också leda till att affärsförbindelsernas omfattning och karaktär förändras. Att göra en korrekt bedömning härvidlag är inte alltid så lätt om man inte har någorlunda aktuella handlingar tillgängliga.

Jag hoppas att de åtgärder som handelsministern nämnde när det gäller vitesföreläggandet skall leda till att man uppnår de önskade effekterna. Jag har emellertid en känsla av att de tidigare mindre tillfredsställande förhållandena har berott på att rutinerna inte varit så effektivt utformade som man kunde önska. Jag tror att man även därvidlag måste göra en översyn samtidigt som man använder sig av det vitesföreläggande direkt från patentverket, som herr handelsministern talade om.

Herr talman! Jag saknade en uppgift i svaret. Jag frågade om det aktuella balansläget. I min fråga pekade jag på att 1972 var det inte mindre än 57 600 påminnelser som hade gått ut och jag undrar om handelsministern kunde med utgångspunkt från detta ge ett svar på hur balansläget är i dag.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! I mitt svar försökte jag informera herr Björck i Nässjö om att antalet påminnelser inte är något mått på antalet bolag som släpar efter med inlämnandet av verksamhetsberättelser. Det kan icke vid något tillfälle avgöras hur många dessa företag är. Vi har ett antal påminnelser ute, men under tiden strömmar ett antal berättelser in. Sedan finns det ett antal bolag som måste få en andra påminnelse innan berättelserna så småningom kommer.

Ett visst mått på så att säga den definitiva försummelsen är antalet fall som anmäls för vitesföreläggande. Vi har 40 000–60 000 påminnelser, men antalet vitesförelägganden ligger mellan 1 000 och 1 500. Detta visar effektiviteten i verkets arbete med att driva in dessa berättelser.

Sedan kan man ha många olika uppfattningar om vad man nu egentligen skall mena med eftersläpningen och balansen. Det måste ha att göra med den tidsrymd som förlöper innan man till slut får veta vad ett visst bolag har för ställning. Detta går det inte att ge något entydigt mått på, vilket jag försökte säga i mitt svar.

Jag tror inte det är så mycket mera att göra när det gäller rutinerna. Möjligen kan man göra klart för de försumliga att de kan råka ut för efterräkningar i form av ekonomiska konsekvenser. Möjligen kan också höjningen av minimikapitalet för aktiebolag betyda att det försvinner en mängd pappersbolag eller liknande, som av en rad olika skäl har struntat i att skicka in verksamhetsberättelser. Det finns kanske inte något av större intresse att läsa i dem, men de har registrerats i statistiken över antalet påminnelser. Jag tror och hoppas att läget i den delen skall kunna förbättras som resultat av en förändrad lagstiftning.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag är fullt medveten om vad handelsministern sade i sitt svar, nämligen att antalet påminnelser icke är detsamma som icke ingivna berättelser. Men vad jag frågade var uttryckligen om man med *ledning av antalet påminnelser* kunde komma fram till hur det aktuella balansläget var i dag.

Herr talman, detta är emellertid ingen avgörande fråga i och för sig. Jag hoppas att de åtgärder som handelsministern här har redovisat skall leda till en bättre situation. Motivet för denna min önskan har jag redan klargjort.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om Sveriges medlemskap i Världsbanken

Fru statsrådet SIGURDSEN erhöll ordet för att besvara herr *Måbrinks* (vpk) den 15 maj anmälda fråga, nr 201, och anförde:

Herr talman! Herr Måbrink har frågat mig om jag fortfarande håller fast vid uppfattningen att Sverige bör kvarstå som medlem i Världsbanken efter bankens senaste kreditgivning till fascistjuntan i Chile.

Den nordiska representanten i Världsbankens styrelse riktade skarp kritik och röstade mot det lån som Världsbanken lämnade till Chile i början av maj. Även en rad andra länder intog en skeptisk inställning till lånet. Svenska underhandskontakter kan bedömas ha bidragit till detta.

Under rådande förhållanden i Chile med omfattande förtryck är det osannolikt att Världsbankslån kan användas effektivt till förmån för det stora folkflertalet. Bankens lån till Chile utgör därför givetvis en allvarlig belastning för förtroendet för Världsbankens verksamhet.

Sveriges medlemskap i Världsbanken måste dock avgöras mot bakgrund av en bred bedömning av organisationens politik liksom det stöd verksamheten har bland u-länderna. Även om u-ländernas syn på Världsbanksgruppen är långt ifrån okritisk, är de angelägna om en fortsatt hög aktivitet i Världsbanksgruppens verksamhet, eftersom bankgruppen är den största källan för obunden internationell kreditgivning till u-länderna.

Måndagen den
26 maj 1975

*Om Sveriges
medlemskap i
Världsbanken*

Regeringen anser det därför riktigt att Sverige även i fortsättningen medverkar i utformningen av Världsbanksgruppens beslut. Endast genom fortsatt medlemskap kan vi främja u-ländernas krav på en utveckling i bankgruppen mot ökad hänsyn till u-ländernas strävanden till jämlikhet och oberoende. Sker inte en sådan utveckling finns det anledning att närmare pröva omfattningen av det svenska stödet till Världsbanksgruppen.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar fru Sigurdsen för svaret på min fråga. I slutet av svaret säger fru Sigurdsen:

”Endast genom fortsatt medlemskap kan vi främja u-ländernas krav på en utveckling i bankgruppen mot ökad hänsyn till u-ländernas strävanden till jämlikhet och oberoende. Sker inte en sådan utveckling finns det anledning att närmare pröva omfattningen av det svenska stödet till världsbanksgruppen.”

Detta är en argumentation som har använts under en rad år av företrädare för regeringspartiet. Man måste då ställa sig frågan: Vilken utveckling har skett inom Världsbanken? Är det en utveckling som har främjat u-ländernas strävanden till ekonomiskt oberoende och socialt framåtskridande? Så är inte fallet, fru Sigurdsen. Tvärtom följer Världsbankens och IDA:s politik samma reaktionära inriktning som den alltid har gjort sedan Världsbanken bildades.

Exempelvis Haiti – det kan vi läsa i pressmeddelandena från Världsbanken – har fått stora lån beviljade till vissa projekt. Vilken regim har Haiti? Det behöver jag inte närmare gå in på, för det känner vi alla till. Brasilien och Indonesien är fortfarande Världsbankens stora låntagare. Det senaste exemplet, som ytterligare bekräftar Världsbankens inriktning och reaktionära politik, är de 20 milj. dollar som man ger till fascistjuntan i Chile.

Vilket blir då Världsbankens nästa steg? Man har diskuterat ytterligare 30 milj. dollar till Chilejuntan för investeringar i koppargruvorna. Säkert kommer Världsbanken så småningom att bevilja dessa pengar. Jag tror inte att det dröjer så många månader, innan vi står också inför detta faktum.

Och vilka är det som får dessa pengar? Ja, vi vet att under folkfrontstiden nationaliserades koppargruvorna i Chile. När USA hade hjälpt Pinochet och de andra fascisterna till makten, lämnade man tillbaka koppargruvorna, och nu skall alltså Världsbanken ge de amerikanska kapitalisterna 30 miljoner till investeringar för att mera effektivt och ännu snabbare kunna exploatera chilenska folkets viktiga råvara, kopparn. Jag måste fråga: Var går gränsen, fru Sigurdsen, för fortsatt medlemskap? Vi har hört år efter år att sker inte en positiv utveckling, då skall Sverige pröva om sin inställning. Det har inte skett någon positiv utveckling. Var går gränsen?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! Först tycker jag att vi skall hålla isär traditionella Världsbankslånen enligt kommersiella villkor och IDA-krediter. Sverige bidrar till IDA, dvs. Internationella utvecklingsfonden, och IDA ger krediter på förmånliga villkor, och lån utgår bl. a. till länder som Indien, Bangladesh, Etiopien, Tanzania och Kenya – jag nämner dem därför att de också är svenska programländer när det gäller vårt direkta bistånd. Dessutom går IDA-krediter till Indonesien, Egypten, Sudan och Ghana. De svenska medlen går, som jag sade, till IDA. Vi är alltså inte med och finansierar de lån som ges av Världsbanken till Chile. Jag tycker att vi skall klara ut det först.

Var går gränsen, frågar herr Måbrink. Sverige kan, om vi är med i Världsbanksgruppen, verkar för u-länderna genom att arbeta för att förändra inriktningen av Världsbankens politik. U-länderna har vid åtskilliga tillfällen, herr Måbrink, officiellt uttalat sitt förtroende för IDA. Senast gjordes detta, om jag skall ta ett större officiellt sammanhang, vid Världslivsmedelskonferensen i Rom.

Vad vi kan göra när det gäller våra ekonomiska insatser till IDA är naturligtvis att bestämma på vilken nivå vårt bidrag skall ligga. Vi är nu inne i en treårsperiod, där vi har bundit oss för ett bistånd som rör sig om ungefär 252 milj. kr. per år. Vi brukar stå fast vid sådana överenskommelser. När det är dags för nästa påfyllnadsperiod, får vi naturligtvis ta ställning till hur stort bidraget skall bli i framtiden.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är riktigt som fru Sigurdsen säger att man skall skilja på Världsbanken och IDA i frågan om Sveriges bidrag. Men banken och fonden har precis samma styrelse – det är också viktigt att påpeka, fru Sigurdsen. Politikens inriktning är också densamma. När det gäller länder, som nationaliserar företag osv. är banken såväl som IDA restriktiva med lån. Under folkfrontstiden nationaliserade Chile vissa viktiga industrier. Då ströp banken och IDA långivningen till Chile.

U-länderna är för IDA, säger fru Sigurdsen. Självklart är de det. Vad har de för alternativ, när skulderna växer och de står inför en katastrofal situation. De får naturligtvis välja det enda som finns, nämligen IDA. Jag tycker att Sverige skulle kunna inrikta sig på andra organ, exempelvis FN:s kapitalfond, eller ge större bidrag till UNDP. Vore inte det ett alternativ till Världsbanken som Sverige borde kunna satsa på?

Fru statsrådet SIGURDSEN:

Herr talman! När man hör herr Måbrink och andra företrädare för vänsterpartiet kommunisterna i denna diskussion, får man nästan en känsla av att om bara Sverige lämnar Världsbanken kommer allt att bli gott och väl. Tror verkligen herr Måbrink att, om Sverige skulle träda ur Världsbanksgruppen, det skulle ske en snabb förändring bara därför att vi går ur?

Måndagen den
26 maj 1975

*Om tillämpningsbestämmelser
beträffande
lärartjänster inom
den kommunala
vuxenutbildningen*

Den svenska regeringen uppfattar det som så att Sverige har en uppgift att fylla genom att vara med och försöka utöva påverkan.

Sedan säger herr Måbrink: Vad finns det för alternativ: u-länderna har inga alternativ. Men i nästa mening har herr Måbrink kommit på ett alternativ – som vi också hoppas på – och det är FN:s kapitalfond. Sverige satsar ju första gången i år 10 milj. kr. till den fonden. Sveriges riksdag har också uttalat sig när det gäller kapitalfonden och har sagt att man hoppas att dess framtida kapacitet skall kunna förstärkas. Riksdagen har också sagt att Sverige bör då vara beredd att kommande år ytterligare öka stödet. Det blir detta riksdagens beslut och andra överväganden som får vara avgörande för den svenska regeringens handlande när det gäller det framtida multilaterala stödet.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att alternativet är FN:s kapitalfond. Men – det glömde jag säga tidigare – vad som brister är att det finns för litet resurser i den fonden. De olika länderna ger för litet bidrag till denna kapitalfond. Jag menar att Sverige i stället för att ge till IDA de 300 milj. kr. – som jag tror det handlar om varje år – skulle kunna lägga det beloppet i FN:s kapitalfond. Då skulle det finnas ett alternativ för u-länderna.

Jag tror naturligtvis inte att om Sverige lämnar Världsbanken, skulle allt plötsligt bli bra. Men det är en politisk och en moralisk fråga. Fru Sigurdsen och regeringen kan inte i något fall påvisa att Sverige har kunnat påverka Världsbanken. Det finns inte ett enda sådant exempel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tillämpningsbestämmelser beträffande lärartjänster inom den kommunala vuxenutbildningen

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara fru Lantz (vpk) den 17 april anmälda fråga, nr 168, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat mig om jag avser att utfärda tillämpningsbestämmelser för de nya tjänsterna i kommunernas skolväsende så att de berörda lärarna i kommunal vuxenutbildning kan få sina anställningar fr. o. m. den 1 juli 1975.

Svaret är ja. Innan den nya organisationen kan träda i kraft måste dock vissa förhandlingar föras mellan parterna, bl. a. om undervisningskyldighet m. m. för de nya tjänsterna vid skolväsendet i kommunen. Ett förhandlingsuppdrag har lämnats till avtalsverket. Vidare gav regeringen den 24 april skolöverstyrelsen i uppdrag att utfärda anvisningar för meritvärdering av de nya tjänsterna. Inom utbildningsdepartementet förbereds en förordning om de nya tjänsterna och ändringar av vissa äldre kungörelser. Förordningen kommer att innehålla behörighetsbe-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om tillämpnings-
bestämmelser
beträffande
lärtjänster inom
den kommunala
vuxenutbildningen*

stämmelser, övergångsbestämmelser m. m. i enlighet med vad som sägs i 1975 års budgetproposition och i utbildningsutskottets betänkande. Under detta arbete sker samråd med berörda personalorganisationer. Överläggningarna med personalorganisationerna är ännu inte avslutade. Jag räknar med att författningen inom kort skall kunna komma ut av trycket.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först ber jag att få tacka statsrådet för svaret.

1974 års riksdag uttalade att regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag om tjänster för lärare i den kommunala vuxenutbildningen inom sådan tid att de skulle kunna träda i kraft den 1 juli 1975.

Med vanligt språkbruk borde "träda i kraft" i det här sammanhanget betyda att den nya tjänsteorganisationen skulle börja fungera den 1 juli 1975. Med andra ord: lärarna borde vid den angivna tidpunkten inneha tjänsterna. Tjänsterna skulle vara besatta från den 1 juli 1975. I varje fall borde det finnas möjligheter att under sommaren 1975 klara av tillsättningsproceduren och eventuellt förordna lärarna retroaktivt från halvårsskiftet 1975.

Trots det tidsschema som riksdagen angav i sitt beslut framlade regeringen inte något förslag om de nya lärtjänsterna för den kommunala vuxenutbildningens behov förrän i budgetpropositionen i januari i år. Erfarenhetsmässigt, och detta torde inte vara obekant för utbildningsdepartementet, är det mycket svårt att få reformer inom skolan att börja fungera från den 1 juli ett visst år om förslag framläggs i riksdagen först i januari samma år.

Efter ett riksdagsbeslut om de nya tjänsterna måste tillämpningsföreskrifter av olika slag utfärdas. Detta måste i det här fallet ske utomordentligt snabbt om organisationen skall kunna börja fungera från den 1 juli i år. Det är mycket som måste åtgärdas, som redan framhållits av utbildningsministern. Regeringen skall utfärda behörighetsbestämmelser, övergångsbestämmelser, bestämmelser om fyllnadstjänstgöring m. m. Skolöverstyrelsen skall utfärda meritvärderingsbestämmelser. Innan de här bestämmelserna kan utfärdas skall överläggningar med personalorganisationerna äga rum. Statens avtalsverk och personalorganisationerna skall vidare förhandla om arbetstid m. m. för de nya tjänsterna. Sådana förhandlingar inleddes för bara några dagar sedan.

Det är mot bakgrund av detta som jag har ställt frågan om utbildningsministern avser att utfärda tillämpningsbestämmelser för de nya tjänsterna så att berörda lärare i kommunal vuxenutbildning kan få sina anställningar fr. o. m. den 1 juli i år. Utbildningsministern har i dag svarat ja på den frågan. Men då vill jag fråga: När avser utbildningsministern att utfärda dessa tillämpningsföreskrifter?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Som jag sade i svaret pågår samråd med personalorganisationerna, och de har förklarat sig tillfreds med den handläggning som

Måndagen den
26 maj 1975

*Om friluft- och
motionslokaler vid
Stockholms
universitets
anläggningar i
Frescati*

jag har refererat i mitt svar. Så fort de samråden är över skall också berörda författningar utfärdas.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag är inte så säker på att personalorganisationerna är tillfreds med handläggningen. Inom två månader skall lärarna inom kommunal vuxenutbildning vara placerade i de nya tjänsterna, enligt beslut som har fattats här i riksdagen. Man kan fråga sig om dessa lärare på nytt kommer att bli lurade på sin anställningstrygghet och om eleverna inom den kommunala vuxenutbildningen fortfarande kommer att missgynnas i förhållande till elever inom andra skolformer i lärarfrågan.

I skolförordningen, där fyllnadsjämsgöring skall annonseras, är detta visserligen på gång, men fortfarande finns ingen som helst vägledning för kommunernas rektorer och lärare hur de skall bete sig i frågan. Dessutom skall tillämpningsföreskrifterna spridas. Lokalt kan med nuvarande tidsschema detta ske först i början på juni.

Jag har ytterligare en fråga att ställa: Varför har detta tagit så lång tid?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Överläggningar med personalorganisationerna och de nödvändiga förändringar som krävs också författningsmässigt tar en viss tid. I det sammanhang det nu gäller har personalorganisationerna och jag haft direkta samtal med varandra, och organisationerna har förklarat sig nöjda med handläggningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om friluft- och motionslokaler vid Stockholms universitets anläggningar i Frescati

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr *Nissers* (m) den 29 april anmälda fråga, nr 182, till herr jordbruksministern, och anförde:

Herr talman! Herr Nisser har frågat chefen för jordbruksdepartementet vilka åtgärder denne avser vidta för att lösa de studerandes vid universitetet i Frescati behov av friluft- och motionslokaliteter. Frågan har överlämnats till mig för besvarande. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Lundkvist, får jag lämna följande upplysningar.

Enligt de riktlinjer som riksdagen tidigare godkänt, bl. a. i anslutning till behandlingen av propositionen 79 år 1970 om stöd till idrotten, är stöd till idrottsutövning i form av idrottsanläggningar i första hand en primärkommunal angelägenhet. Detta gäller även anläggningar för den idrott som utövas av studenter. I vissa fall kan studerandesammanslut-

*Om friluft- och
motionslokaler vid
Stockholms
universitets
anläggningar i
Frescati*

ningar få lån ur lånefonden för studentkårslokaler men då endast för begränsade motionsutrymmen.

Enligt riksdagens beslut år 1970 kan ett särskilt anläggningsstöd utgå till kommuner med ett stort antal studerande.

Byggnadsstyrelsen har redovisat ett förslag från stiftelsen Stockholms universitets service till motionsanläggning i anslutning till universitetet i Frescati. I den mån berörd kommun, vilken i enlighet med vad jag nämnt har det primära ansvaret för idrottsanläggningar, är villig att uppföra en sådan anläggning i Frescati kan således regeringen pröva frågan om s. k. anläggningsstöd till denna anläggning.

Herr NISSER (m):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet för svaret. Bakgrunden till den fråga jag har ställt är det något egendomliga förhållande som råder på universitetsområdet i Frescati just när det gäller möjligheten för ungdomarna att bedriva idrott och motion.

Universitetet är stort – 48 000 inskrivna studerande, av vilka tusentals studerar på samma gång. Deras enda möjlighet till inomhusidrott är en barack på 200 m² med ett pingpongbord plus en grupp för så att säga kameral verksamhet plus två duschar. Det är ganska påvert även sett från en sparsam moderat synpunkt. Jag hoppas livligt att statsrådet vill medverka till att de äntligen kan få en bättre lokal för inomhusidrott.

Förhållandena är inte mycket bättre för utomhusidrott. Där finns ingen fotbollsplan, ingen tennisplan eller liknande. Man har Lilljansskogen att gå i – där finns det motions slingor. Men där ligger Stora Skuggans skjutfält, som egentligen var huvudämnet för min fråga. Det har sina risker att ha ett sådant här skjutfält inom ett friluftsområde, och det har flera gånger förekommit att rikoschetter har slagit in i skogen. Det kan vara ganska farligt.

Frågan om Stora Skuggan har tidigare varit uppe i riksdagen. På hösten 1964 lade dåvarande kommunikationsministern Skoglund en proposition med förslag att skjutbanan skulle flyttas för att Stora Skuggan skulle kunna användas till rekreationsområde med anläggningar av olika slag – fotbollsplaner, hockeyplaner, tennisplaner, friidrottsplan etc. Även om detta är en primärkommunal fråga vore det mycket angeläget om herr statsrådet även härvidlag ville försöka medverka till att frågan nu löses. Det har gått tio och ett halvt år sedan riksdagen förra gången beslöt att skjutbanan skulle flyttas. Det kan ju vara ett lämpligt tioårsjubileum att besluta att den nu verkligen skall flyttas.

Jag vill slutligen fråga herr statsrådet om dessa frågor har diskuterats inom statsrådets departement.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Vi har av riksdagen antagna spelregler för handläggning av problem av det slag som herr Nisser har aktualiserat. Jag kan i och för sig dela hans bekymmer inför de förhållanden som råder i Frescati,

men jag antar att också herr Nisser anser att vi skall följa de spelregler som riksdagen har antagit. Och jag upprepar att regeringen är villig att pröva frågan om anläggningsstöd till en anläggning där ute, om kommunen tar upp den diskussionen.

Landstinget diskuterar f. n. möjligheten att skaffa en ersättningsplats för skjutfältet. Kontraktet har inte förnyats, och jag tror att frågan är på väg att lösas. När det är gjort kommer naturligtvis frågan om fri-luftsanläggningarna i en bättre ställning.

Herr NISSER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr Zachrisson för det svaret, och jag hoppas att när en ansökan från studentorganisationerna kommer in blir den välvilligt behandlad. Detta är nämligen ett stort problem för många studerande i Frescati. De måste nu åka runt Stockholm för att kunna utöva idrott av olika slag, och det är väl inte riktigt att de studerande vid ett så stort universitet skall behöva tillgripa sådana åtgärder. Det är dock ett provisorium när man måste åka omkring för att kunna utöva idrott.

Jag tackar än en gång herr statsrådet för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om biblioteksverksamheten på arbetsplatser

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr Hälls (s) den 5 maj anmälda fråga, nr 186, och anförde:

Herr talman! Herr Häll har frågat mig vilka åtgärder jag kan vidta för att garantera att de i propositionen 1975:20 föreslagna insatserna för att åstadkomma en utökad bokutlåning och därmed sammanhängande kulturell verksamhet på arbetsplatser inte försvåras eller förhindras av företagsledningen.

Bokutlåning på arbetsplatser är en angelägen form av extern biblioteksverksamhet som påbörjats på flera håll i landet. Genom de av riksdagen i enlighet med förslagen i propositionen 1975:20 nyligen beslutade formerna för de fortsatta statliga insatserna till folkbibliotek kommer fr. o. m. nästa budgetår statsbidrag att kunna utgå till kommuner som anordnar sådan utlåning. I propositionen erinrade jag också om möjligheten att med medel ur arbetsmiljöfonderna starta bokutlåning på arbetsplatserna. Vid behandlingen av dessa frågor i propositionen betonade jag vikten av att utlåningsverksamheten förankras bland de anställda och att den därför planeras i nära kontakt med dessa. Även i den löpande verksamheten bör anställda engageras.

Det har förutsatts att de böcker som införskaffas med utnyttjande av det statliga stödet skall ingå som en del i det kommunala folkbibliotekets

Måndagen den
26 maj 1975

Om biblioteksverksamheten på arbetsplatser

bokbestånd. Utlåningen på arbetsplatser bör således bli en integrerad del i den övriga biblioteksverksamheten i kommunerna. I den mån de anställda tar initiativ till att bokutlåning på arbetsplatsen kommer till stånd utgår jag från att de med företagsledningen kan träffa de avtal om lokal för verksamheten m. m. som behövs för att verksamheten skall kunna bedrivas. Formerna för sådana avtal bör enligt min mening utformas lokalt. Jag ser det som självfallet att biblioteksverksamheten på en arbetsplats – däri inbegripet exempelvis sådan utställningsverksamhet som i biblioteksverksamheten anordnas i anslutning till bokutlåning – bedrivs på samma villkor och med samma frihet som övrig folkbiblioteksverksamhet.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Jag ber att få börja med att tacka för svaret på min fråga. Som jag angivit i motiveringen var det en händelse som inträffade i Norrbotten som var orsak till att jag ställde frågan. Det gäller främst förhållandena inom Luleå kommun.

Luleå kommuns folkbibliotek bedriver bokutlåningsverksamhet på två arbetsplatser. Det gäller först och främst Notvikens verkstäder, som haft den här verksamheten i gång sedan hösten 1973, och SAAB-SCANIA:s anläggning, som haft den sedan mars innevarande år.

Verksamheten på dessa båda ställen har tillkommit på initiativ av den lokala fackklubben. Den har utformats av folkbibliotekets personal i intim samverkan med fackföreningen och företagsledningen. Verksamheten på Notvikens verkstäder har varit mycket framgångsrik och uppskattad av de anställda. Under 1974 lånades där ut ca 2 000 böcker, dvs. nära tio böcker per anställd. Genomsnittsutlåningen i kommunen var vid samma tidpunkt drygt nio böcker per invånare.

I anslutning till utlåningsverksamheten har folkbiblioteket även ordnat utställningar av informationskaraktär, ofta material producerat av Riksutställningar. Samma utställningar har också i andra sammanhang distribuerats via ABF.

Verksamheten vid SAAB-SCANIA har i inledningsskedet mött vissa svårigheter. Trots att verksamheten utformats i samförstånd mellan företagsledning, fackklubb och folkbibliotek har vissa motsättningar uppstått med företagsledningen. Detta har bl. a. kommit till uttryck i att företagsledningen beslagtagit en utställning; det gällde Chileutställningen Venceremos, som är producerad av Riksutställningar. Fackklubben har genom företagsnämnden frågat av vilken anledning man tagit ned utställningen och fått till svar att det var företagsledningen som ensam bestämde om affischering inom företaget. Man tillät endast affischering av ideell art, inte av politisk art.

Kommunens kulturnämnd, fackklubben i företaget och även jag uppfattar faktiskt detta ställningstagande från företagsledningen som en ambition att något censurera den verksamhet som så lyckosamt introducerats och fortlöpande bedrivits. Jag understryker mitt tack för det klara be-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

skedet i svaret, där statsrådet förutsätter att den här verksamheten i företagen skall bedrivas på samma villkor och med samma frihet som övrig folkbiblioteksverksamhet.

Med detta tackar jag än en gång för svaret.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag skall göra ett tillägg. Jag vill erinra om den behandling av frågan om förhållandet mellan ett företag och dess anställda som arbetsrättskommittén redovisat i sitt betänkande Demokrati på arbetsplatsen. Betänkandet remissbehandlas f. n.

En utgångspunkt för den här kommitténs ställningstagande har varit att i princip varje fråga som har betydelse för förhållandet mellan ett företag och dess arbetstagare skall kunna bli föremål för kollektivavtal. Från den utgångspunkten får frågan om bokutlåning på arbetsplatsen och därmed sammanhängande aktiviteter, som t. ex. utställningar, ses i ett större sammanhang och utgör därmed enligt min mening en del av den pågående diskussionen om de anställdas rätt att ställa krav på sin arbetsmiljö.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder mot bristen på sjuksköterskor

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *af Ugglas* (m) den 30 april anmälda interpellation, nr 64, och anförde:

Herr talman! Fru af Ugglas har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit eller ämnar vidta för att underlätta för sjukvårdshuvudmännen att klara sina uppgifter under sommarmånaderna samt vilka åtgärder jag har vidtagit eller ämnar vidta för att häva den kroniska bristen på sjuksköterskor.

Vad gäller sjuksköterskesituationen vill jag först erinra om att utbildningskapaciteten har byggts ut väsentligt under senare år. Detta har resulterat i en ökning av antalet legitimerade sjuksköterskor från ca 50 000 år 1970 till drygt 60 000 år 1974. Samtidigt har andelen yrkesverksamma sjuksköterskor ökat. Med nuvarande utbildningstakt kommer antalet legitimerade sjuksköterskor under återstoden av 1970-talet att öka till ca 75 000. Andelen vakanta sjukskötersketjänster vid kroppssjukhusen har under de tre senaste åren varierat mellan 2,4 % och 3,2 %. Även om dessa siffror inte kan anses särskilt höga – vissa s. k. tekniska vakanser är alltid svåra att undvika – innebär inte detta att förhållandena är tillfredsställande inom alla områden. Betydande variationer föreligger mellan olika geografiska områden och medicinska verksamhetsområden. Särskilt besvärande är bristen på anesthesi- och operationssköterskor. Regeringen har därför genom beslut den 3 april 1975 uppdragit åt skolöverstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet skyndsamt undersöka förutsättningarna för att öka till-

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

gången på bl. a. sådana sjuksköterskor.

Socialstyrelsen följer genom ett omfattande kartläggnings- och utredningsarbete utvecklingen på sjuksköterskeområdet och tar fortlöpande initiativ i syfte att förbättra tillgången på sjuksköterskor. Sålunda har socialstyrelsen tillsammans med skolöverstyrelsen och Landstingsförbundet tagit initiativ till samordning av viss sjuksköterskeutbildning mellan olika landstingsområden för att få till stånd ett bättre utnyttjande av befintliga praktikplatser. Jag kan här också nämna att läroplanen för vidareutbildning inom anestesi, operation och intensivvård under våren 1975 ändrats i vad gäller yrkespraktiken för att få tillgång till ett större antal praktikplatser. Socialstyrelsen bevakar också de möjligheter som finns att genom arbetsmarknadsstyrelsen anordna reaktiveringskurser för icke yrkesverksamma sjuksköterskor. Ett nära samarbete finns mellan de enskilda landstingen och socialstyrelsen, som ofta lämnar landstingen uppgifter ur sjuksköterskeregistret om icke yrkesverksamma sjuksköterskor.

Sjuksköterskesituationen under sommarmånaderna är ett besvärligt problem för sjukvårdshuvudmännen. En viss minskning av den sjukvårdande verksamheten inträder alltid under sommaren och är också motiverad med hänsyn till patienternas minskade benägenhet att under sommarmånaderna genomgå undersökningar, operationer m. m. som utan olägenhet kan skjutas till en senare tidpunkt. Denna neddragning av verksamheten underlättar situationen under sommarmånaderna men är ofta inte tillräcklig för att tillgodose sjukvårdspersonalens önskemål om sommarsemester.

Socialstyrelsen har vidtagit en rad åtgärder för att så långt som möjligt underlätta sjukvårdsverksamheten under sommarmånaderna. Planeringen av verksamheten har ingående behandlats vid särskilda konferenser med företrädare för sjukvårdshuvudmännen. För att underlätta för sjuksköterskorna att få semester under sommaren har socialstyrelsen också medgivit att undersköterskor m. fl. får förordnas på sjukskötersketjänster inom vissa verksamhetsområden. Liksom tidigare finns också möjlighet för sjuksköterskeelever som genomgått näst sista terminen av sjuksköterskeutbildningen att efter medgivande från socialstyrelsen kunna förordnas såsom vikarier på vissa sjukskötersketjänster. Ett särskilt problem i detta sammanhang är att ett förhållandevis stort antal sjuksköterskor är lediga under sjukhusens semesterperioder för vidareutbildning. Socialstyrelsen utreder därför tillsammans med skolöverstyrelsen möjligheterna att förskjuta terminsstarten för vidareutbildningen på ett sådant sätt att den inte sammanfaller med sommarsemestrarna.

Av vad jag här anfört framgår att socialstyrelsen och sjukvårdshuvudmännen uppmärksamt följer utvecklingen på detta område och fortlöpande vidtar aktiva åtgärder.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min interpellation. Dess lugna ton kontrasterar mot den oro och på sina håll uppgivenhet

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

som man möter hos sjukvårdens personal i dessa dagar. Tröttkörda sjuksköterskor undrar över om de över huvud taget kommer att klara sina arbetsuppgifter under sommaren. Just nu, medan vi diskuterar i denna kammare, möter personal från nordöstra förvaltningsområdet här i länet pressen för att informera om det oroande läget sjukhus för sjukhus.

Det allvarligaste med personalbristen är att det inte längre är fråga om ett säsongfenomen. Personalbristen har blivit kronisk. Året om är det ont om sjuksköterskor. Reserven utnyttjas till fullo även i den normala driften. När säsongpåfrestningarna kommer blir läget ohållbart.

Vad denna situation betyder för sjuksköterskornas arbetsmiljö krävs inte så stor fantasi för att föreställa sig. Hur många sjuksköterskor känner inte i dag att de inte mäktar med arbetet. Övertid, nattvak, tungt ansvar och arbetsuppgifter som går långt över behörighet tar bort arbetsglädjen. Hur många undrar inte om ersättningen är värd påfrestningen, ja, ofta uppoffringen av normalt hemliv.

Socialministern nämner inte med ett ord i sitt svar den stora avgången av personal inom sjukvården. Ändå är det faktiskt så att personalbristen är på väg att bli självalstrande. Pressen på personalen leder till att allt fler slutar. Sjukvården är inne i en ond cirkel.

Socialministern säger att utbildningskapaciteten har byggts ut väsentligt under senare år. Det strider mot de uppgifter jag erhållit. Enligt dessa uppgifter antogs under läsåret 1970/71 3 120 elever till sjuksköterskeutbildningen. Läsåret 1973/74 var motsvarande siffra 2 283.

Statsrådet tycker inte heller att vakanssituationen är särskilt oroande. Men är då åtminstone inte trenden oroande? Procentsiffran för vakanserna ökar: 1971 var den 2,1, 1972 var den 2,8, 1973 var den 2,4 och 1974 var den 3,2. Till dessa vakanser skall också läggas den stora andel utbildad personal som upprätthåller tjänster inom sjukvården. De behöver också utbildning.

Ett mått på klyftan mellan behov av utbildad personal och utbildningskapacitet kan hämtas från Stockholms läns landsting:

Behovet av grundutbildade sjuksköterskor är ca 1 100 per år under den kommande femårsperioden. Den årliga utbildningsvolymen ligger på ca 680 platser per år. Och då skall vi komma ihåg att Stockholms läns landsting dessutom utbildar för hela landet.

Herr talman! Jag skulle vilja vända på steken ett ögonblick och se sjukvårdsutbildningen från ungdomarnas synpunkt. Är det rimligt att samtidigt som vi har brist på personal inom sjukvården, så skall i vissa fall ända upp till 90 % av de ungdomar som söker till sjuksköterskeutbildningen avvisas? Än orimligare ter sig detta förhållande mot bakgrund av den stora arbetslösheten bland ungdom.

Finner socialministern verkligen förhållandena i fråga om vårdutbildningen tillfredsställande? Har socialministern inga synpunkter på den stora avgången av utbildad personal?

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Av fru af Ugglas inlägg kan man lätt få det intrycket att vårt lands sjukvård egentligen inte fungerar under sommarmånaderna. Så är emellertid icke fallet. Under juli 1974 fanns sammanlagt 63 950 vårdplatser vid sjukhus för somatisk och psykiatrisk vård. Under samma tid, dvs. mitt under semestertiden, var 80 % av det totala antalet vårdplatser i normal drift.

Såsom jag anförde i mitt interpellationssvar är en minskning av sjukvårdsverksamheten under sommaren motiverad med hänsyn till patienternas minskade benägenhet att genomgå operationer, undersökningar m. m., som inte är av akut karaktär. Så har det alltid varit. Det har därför länge varit praxis att vid t. ex. medicinska och kirurgiska kliniker hålla någon vårdavdelning stängd under sommaren. Om en kirurgklinik omfattar tre vårdavdelningar och en avdelning är stängd under sommaren, så innebär detta ett bortfall av ca 33 % i vårdkapacitet, vilket i regel är helt acceptabelt med hänsyn till den minskade vårdefterfrågan. Ett sådant system gör det också möjligt att på ett smidigt sätt utföra sådana större arbeten såsom ombyggnader och renoveringar, som är angelägna och nödvändiga.

Herr talman! Vad jag här har framhållit innebär inte att jag på något sätt vill förringa svårigheterna under somrarna, men jag anser samtidigt att varje problem bör ges de rätta proportionerna. Bristen på sjuksköterskor som är villiga att arbeta under sommarmånaderna är ett besvärligt problem för sjukvårdshuvudmännen. Jag vill här nämna att socialstyrelsen tagit initiativ till en kartläggning av orsakerna till den statistiskt sett relativt låga yrkesintensiteten för sjuksköterskor f. n. Under senare år har också nyexaminerade sjuksköterskor visat en allt större obenägenhet att börja sin tjänstgöring före hösten.

När det gäller tillgången på sjuksköterskor över huvud taget vill jag erinra om att antalet legitimerade sjuksköterskor kommer att öka starkt under de närmaste åren. Samma sak gäller antalet vidareutbildade sjuksköterskor. Jag kan här nämna att vidareutbildningen nu har en omfattning som motsvarar drygt 80 % av de grundutbildade sjuksköterskorna. Det är i det här sammanhanget glädjande att kunna konstatera att den tidigare stora skillnaden mellan det av riksdagen medgivna antalet terminskurser och det faktiskt utnyttjade antalet kurser under de senaste åren har minskat väsentligt.

Sjuksköterskesituationen får ses mot bakgrund av den kraftiga utbyggnaden av sjukvården under senare år. Inom vissa geografiska områden har utbyggnaden av sjuksköterskeutbildningen uppenbarligen inte skett i takt med utbyggnaden av sjukvården, vilket lett till en kvardröjande brist på sjuksköterskor. Såsom jag nämnde är bristen på vidareutbildade sjuksköterskor i exempelvis anestesi, operation och intensivvård särskilt besvärande. För att öka tillgången på specialutbildade sjuksköterskor inom dessa viktiga verksamhetsområden har regeringen den 24 april detta år beslutat om en omfördelning av högst 30 terminskurser från grund-

Nr 90

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

utbildning till vidareutbildning.

Av vad jag har framhållit, i mitt interpellations svar och i mitt inlägg nu, framgår att berörda departement och ämbetsverk är väl medvetna om svårigheterna inom sjuksköterskeområdet och att de fortlöpande vidtar aktiva åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Får jag allra sist, herr talman, bara nämna att andelen obesatta sjukskötersketjänster, när jag i början av 1960-talet hade tillfälle att tala om de här problemen och bekymren under somrarna, var uppe i närmare 10 %. Jag har nämnt att siffrorna i dag är nere på 2 å 3 %.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Inte heller jag, statsrådet Aspling, hänger upp mig bara på sommarkrisen, även om jag kommer att vara mycket glad om jag – precis som jag tror att herr Aspling skall vara – slipper hamna på sjukhus i sommar. Åtminstone säger sjuksköterskor man träffar: Akta er för att komma in på sjukhus under sommarmånaderna. Sådan är personalluppfattningen. – Det är i och för sig allvarligt. Kvaliteten på vården är också en faktor att tänka på även på sommaren.

Jag tycker att statsrådet är litet inkonsekvent. I början av hans anförande nu fick vi höra att det är glädjande att vidareutbildningen ökar. Sedan fick vi så småningom höra om problemen med vidareutbildningen. Får jag bara påminna om att det i budgetpropositionen till detta års riksdag talas om att både socialstyrelsen och SÖ önskade 303 terminskurser i fråga om vidareutbildning. Föredragande statsrådet menar att även om en ökning i och för sig är önskvärd ser han inga möjligheter att föreslå mer än 260 kurser.

Jag blir trots allt oroad av statsrådets mycket lätta och lugna sätt att ta på det här problemet. Det finns saker att göra med ganska omedelbar verkan, och jag skulle vilja rekommendera socialministern att sammanträffa med några av de fackliga företrädarna för sjuksköterskorna och se hur de i dag upplever sin arbetssituation. Det är ett allvarligt problem.

Jag skulle vilja peka på ett par konkreta åtgärder, som faktiskt går att vidta.

Det är staten som dimensionerar sjukvårdsutbildningen och det är skolöverstyrelsen som fastställer läroplanerna. Det som hindrar landstingen att öka utbildningen – åtminstone är detta sant om Stockholms läns landsting, som är landets största utbildare – är bristen på praktikplatser. Enligt de av skolöverstyrelsen fastställda läroplanerna ingår en stor portion praktik i kurserna. Den smalaste sektorn på praktiksidan är i sin tur barnsjukvården. Skolöverstyrelsen har för sin del avstyrkt en framställning om att få byta ut praktiktiden i barnsjukvård mot annan praktik. Säkert känner statsrådet till detta faktum.

Låt mig få föreslå socialministern ett åtgärdsprogram:

Skär ned den erforderliga praktiktiden och öka teoridelen i stället! Gör den återstående praktiktiden mer meningsfylld genom ändrade statsbidragsbestämmelser, som premierar bättre handledning, dvs. fler lärare!

Öppna långvården och den öppna sjukvården för praktiktjänstgöring!

Genom detta åtgärdsprogram, som bör kunna genomföras på relativt kort tid, får vi fler praktikplatser, en mer meningsfylld praktik, utbildningsvolymen kan öka, och i förlängningen skymtar även en bättre arbetsmiljö för sjuksköterskorna. Med färre vakanser, fler tillgängliga vikarier, och för sina arbetsuppgifter bättre utbildad personal kommer den psykiska pressen i vårdarbetet att lätta.

Låt mig peka på en speciell fråga, nämligen behovet av en ökad tillgång på vårdlärare, som kommer att tas upp vid Landstingsförbundets kongress. Jag vet inte om socialministern känner till det, men jag kan nämna att frågan har berörts i en motion från Älvsborgs läns landsting. En ökad tillgång på vårdlärare – ett i högsta grad statligt ansvar – kan med omedelbar verkan lätta arbetsbördan på vårdavdelningarna. I dag är det ofta så att den reguljära personalen får ta hand om all undervisning. Instruktionssköterskorna syns över huvud taget inte till.

Jag kan inte förstå annat än att socialministern har utomordentliga möjligheter att med egen handling motverka personalbristen inom sjukvården.

Det är inga under som erfordras utan endast ett samlat bestämt grepp, t. ex. en snabbt arbetande utredningsgrupp, försedd med tillräckliga befogenheter. De lösningar som bör sökas framstår redan i dag som ganska uppenbara.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Fru af Ugglas sade att man bör akta sig för att bli sjuk under sommaren. Jag skall inte gå in på någon diskussion om det påståendet, men jag vill ändå säga till fru af Ugglas att människor som blir akut sjuka, oavsett om det är sommar, höst, vinter eller vår, får sjukvård på våra sjukhus. Det är helt klart.

Jag skall väl också med några ord bemöta vad fru af Ugglas anförde beträffande sjuksköterskebristen här i Stockholm. Såvitt jag vet har fru af Ugglas varit ledamot av Stockholms läns landsting och har då såvitt jag förstår haft goda möjligheter att ta initiativ till utbyggnad av sjuksköterskeutbildningen och till andra åtgärder för att avhjälpa sjuksköterskebristen. Några hinder från statliga myndigheter har inte förelegat mot sådana initiativ.

Fru af Ugglas behöver egentligen inte uppträda som ombud för olika intressen i denna debatt. Jag vill peka på att jag självfallet har fortlöpande kontakt med sjukvårdshuvudmännen liksom också med sjukvårdspersonalens fackliga organisationer. De här frågorna är naturligtvis ständigt föremål för överläggningar och diskussion. När det gäller sjuksköterskebristen kan jag självfallet inte ta upp enskilda områden och sjukhus. Vad emellertid beträffar Stockholmsområdet kan jag nämna, att sommarstängningarna vid Karolinska sjukhuset planeras bli av helt normal

*Om åtgärder mot
bristen på sjukskö-
terskor*

omfattning. Sjukvården kommer även under sommaren att bedrivas med en i huvudsak normal personaluppsättning. Med anledning av vissa uppgifter som har förekommit i pressen om Danderyds sjukhus – den frågan togs också upp av fru af Ugglas – kan jag säga att enligt vad jag inhämtat sommarstängningarna vid detta sjukhus torde bli av något större omfattning i år än i fjol. Detta kommer att påverka tidpunkten för intagningen av vissa icke akuta fall, medan däremot akuta fall liksom tidigare alltid kommer att tas emot direkt.

När det gäller sjuksköterskesituationen i övrigt har jag redogjort för några av de viktigaste åtgärder som inte minst från statligt håll har vidtagits för att på kort och lång sikt öka tillgången på sjuksköterskor inom olika områden. Det förhåller sig inte så att vi står inför en kris på det här området med allvarliga konsekvenser för patienterna. Sjuksköterskebristen är främst koncentrerad till sommarmånaderna och då särskilt till storstadsområdena. Men även under dessa månader kommer patienterna att kunna beredas en god sjukvård. Med andra ord, det finns ingen anledning att skrämma upp patienterna.

Fru af Ugglas tyckte att jag tog lätt på de här frågorna och att min ton var lugn. Jag vill framhålla att jag inte tar lätt på frågorna. Problemen finns och vi måste på olika sätt söka komma till rätta med dem. Det är detta jag har redogjort för. Om fru af Ugglas tycker att jag använt en lugn ton i mina inlägg så kan det bero på att jag vet att sjuka människor får vård i det här landet även under somrarna.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Är statsrådet verkligen nöjd? Jag tycker att den frågan ändå kvarstår efter vårt meningsutbyte.

Är allting bra när det t. ex. skall stå i budgetpropositionen, att det bör för riksdagen åter anmälas att ett antal terminskurser inom vidareutbildningen som riksdagen beslutat om inte har kunnat komma till stånd? Någoting är skevt när det gäller vårdutbildningen, herr statsråd, och det finns konkreta åtgärder att genomföra.

Det är alldeles riktigt att jag har varit landstingsledamot här i Stockholms län. Jag satt t. o. m. i utbildningsnämnden, och jag vet således hur vi jobbade med denna fråga, hur vi konstaterade hur svårt det var att få upp utbildningen och hur vi hela tiden stötte huvudet mot praktikplatserna – hela tiden mot praktikplatserna.

Nu, herr socialminister, har jag glädjen att vara ledamot av riksdagen. Det finns alltså möjligheter för mig att ta initiativ som rör det statliga området och det statliga ansvaret. Och det är faktiskt så, att praktikplatser, läroplaner och dimensionering av vårdutbildningen är ett statligt ansvar. Även utbildningen av vårdlärare är ett statligt ansvar.

Jag hoppas att vi blir bättre överens i framtiden, herr socialminister, och att någoting kommer att ske på det här området. Jag tror att det är många som väntar på det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om villkoren för att få ta investeringsfond i anspråk

Nr 90

Måndagen den
26 maj 1975

*Om villkoren för att
få ta investerings-
fond i anspråk*

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Mag-
nussons* i Borås (m) den 22 april anmälda interpellation, nr 57, och anförde:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås har frågat mig om jag anser det stå i överensstämmelse med riksdagens beslut 1959 att tillstånd att ta investeringsfond i anspråk under senare år getts endast med stöd av 9 § 3 mom. i 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning.

Den tillståndsgivning som herr Magnusson åsyftar anser jag ha skett i överensstämmelse med riksdagens beslut. Med hänsyn till den konjunkturpolitik som förts under de senaste åren, då fonderna i varierande omfattning har varit frisläppta för att stimulera investeringsaktiviteten på längre sikt, har några förutsättningar för tillämpning i enstaka fall av 9 § 1 mom. i förordningen inte förelegat. Riksdagen har f. ö. med jämna mellanrum, i samband med prövningen av finansplanerna, haft tillfälle att ta del av och yttra sig över den förda konjunkturpolitiken jämväl i avseende på investeringsfondernas användning.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation, som föranleddes av att det kommit till min kännedom att de senaste årens tillstånd att ta konjunkturinvesteringsfonderna i anspråk meddelats enligt mom. 3 i 9 §. Detta moment tillkom ju 1959 som ett komplement till vad som stadgas i mom. 1. Detta mom. 1 skall ju tillämpas när tillstånd lämnas av konjunkturskäl och måste sålunda anses vara huvudregeln. Mom. 3 skall komma till användning när tillstånd lämnas på grund av omständigheter av synnerlig vikt för det allmänna.

Nog kan det anses egendomligt att icke huvudregeln nu tillämpas utan i stället sekundärregeln. Den tillkom ju enligt 1959 års beslut för att användas vid mycket långsiktiga investeringar, som överskred den tid som ur konjunktursynpunkt kunde överblickas, samt också för att skapa förutsättningar att lämna tillstånd att utnyttja framtida avsättningar.

Jag tycker också att det är litet egendomligt att 1972 och 1973 års svaga konjunktur inte motiverade några tillstånd enligt mom. 1, nämligen av konjunkturskäl. Det kan naturligtvis sägas ha mindre intresse att nu i efterhand fråga om detta, men med tanke på framtiden är det av mycket stort intresse för företagen att veta hur statsmakterna kommer att tillämpa investeringsfonderna i fortsättningen. Vi står nu inför risken av en konjunkturavmattning – det är också finansministern överens med oss om – då fonderna kommer att frisläppas. Mom. 1 har ju den fördelen att ett investeringsavdrag på 10 % får åtnjutas samt att hela investeringsavsättningen får komma till användning, medan mom. 3 inte tillåter investeringsavdrag och inte heller tillåter större uttag än 75 % av fond-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om villkoren för att
få ta investerings-
fond i anspråk*

medlen och dessutom inte får omfatta större del än 75 % av investeringskostnaderna.

Av kompletteringspropositionen framgår inte enligt vilket moment finansministern skulle komma att frisläppa fonderna. Därför är det i dag av intresse att veta hur det kommer att bli med detta. Nu lär i varje fall finansutskottet ha gjort ett majoritetsuttalande om att mom. 1 bör komma att tillämpas, och det skulle glädja mig om finansministern kunde bekräfta att även finansministern anser att fonderna i dag bör frisläppas enligt mom. 1.

Det är enligt mitt förmenande angeläget att näringslivet vet om, hur fonderna i framtiden kommer att frisläppas, då det annars finns risk för att intresset för dessa fondavsättningar minskas – om man är oviss om på vilket sätt dessa konjunkturfonder frisläpps. Det är naturligtvis vid avsättningarna av utomordentligt stort intresse att man vet om, att det i alla fall finns en chans att man får använda mom. 1. Fondavsättningarna har ju haft stor betydelse, och det skulle vara beklagligt om intresset för dem skulle komma att minska.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag vill göra en liten komplettering till inlägget av herr Magnusson i Borås.

Det finns plusposter och det finns minusposter, oavsett i vilken form man använder dessa fonder – enligt 9 § mom. 1 eller mom. 3. Herr Magnusson är ute efter att man skall använda dem efter det första momentet, vilket naturligtvis har den plusposten att man får använda de pengar som man har avställt, helt och fullt. Man får vara på det klara med att ett beslut betyder att inga andra pengar kan användas än just de som redan är avställda. Det ligger något av en minuspost i detta. Det är en pluspost att få 10 % extra skatteavdrag – det är odiskutabelt. Det är väl en pluspost att man får utnyttja medlen till 100 % och finansiera 100 % av investeringen med dem.

Men om man använder fonderna enligt 9 § 3 mom. ger det också vissa – jag tror i många fall utomordentliga – fördelar. Framför allt ger det en möjlighet att driva regionalpolitik och lokaliseringspolitik, en möjlighet som är obefintlig om jag använder fonderna enligt första momentet. Jag kan försäkra herr talmannen och kammarens ledamöter att alla dessa filialinvesteringar som de stora industrierna har gjort i Norrland skulle ha varit obefintliga ifall mom. 1 i 9 § skulle ha varit tillämpligt – för då hade man lagt sina investeringar i södra och mellersta Sverige. Nu fanns det en möjlighet att koppla ett tillstånd till ett villkor att lägga en filial för industrin exempelvis i Luleå, i Umeå, i Västernorrland, i Östersund eller på Gotland. I alla dessa fall har sådana villkor ställts, och investeringarna har skett.

Man bibehåller möjligheten att via fonderna befrämja en regionalpolitik och en lokaliseringspolitik, om man tillämpar § 9 mom. 3, och jag är

*Om villkoren för att
få ta investerings-
fond i anspråk*

rätt överraskad över att finansutskottet tydligen inte har beaktat detta, om utskottet i sin skrivning har gjort gällande att man fortsättningsvis skall avstå från denna möjlighet att hantera fonderna.

En annan pluspost i att hantera fonderna enligt 3 mom. är att det innebär möjligheter för ett företag att planera investeringarna på längre sikt. Investeringen blir inte uteslutande beroende av konjunkturväxlingen. Vändningen kan komma mycket snabbt, och då är hela möjligheten till investeringsfondsansvändning också utesluten, om den skall ske med stöd av 1 mom. Har man däremot fått beslut om användning enligt 3 mom. finns det en garanti för att fonderna får användas till dess att investeringen är färdig, även om det blir en vändning i konjunkturen.

Det finns alltså – jag vill understryka detta – plusposter i tillämpningen av reglerna för fondansvändningen enligt 9.3. Personligen har jag ansett att läget inte varit så katastrofalt – med något slags allmän depression över landet, en allmän nedgång i investeringsaktiviteterna över alla branscher – att just incitamentet för den generella tillämpningen enligt 1 mom. skulle ha varit för handen.

Vid en bedömning i dag tror jag inte heller att läget fortsättningsvis kommer att vara sådant att detta skulle vara den riktiga vägen. Det är mitt svar till herr Magnusson i Borås. Jag tror att om det nu blir en konjunkturdämpning, så slår den på vissa områden, och jag tror att vi kommer att ha kvar intresset av att kunna använda fonderna i regionalpolitiskt och lokaliseringpolitiskt syfte.

Om jag ger mig på att fundera över framtiden bedömer jag således alltför situationen så, att den tillämpningsform som redan använts under de senare åren när det gällt investeringsfonderna förmodligen är den i alla avscenden riktiga formen även framöver.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det kan vara fördelar ur olika synpunkter med att tillämpa båda dessa moment.

3 mom. som tillkom senast – 1959 – har ju den fördelen, som jag också nämnde i mitt första anförande, att man kan utsträcka fondernas användning något längre i tiden, och man skall även kunna tänka sig att få använda framtida avsättningar. Det är klart att speciellt för mycket stora företag har det utomordentligt stort intresse. Men när huvuddelen av det svenska näringslivet skall stimuleras att göra så mycket avsättningar som möjligt tror jag att det har stor betydelse om man vet att investeringsavdraget på 10 % kan komma till användning. Jag tror också att det ur samhällets synpunkt är av särskilt stor betydelse att man kan använda konjunkturutmättningsfonderna för att få hjulen i gång ordentligt.

Men jag har en känsla av att man under de gångna åren i stället försökt styra investeringarna kraftigt, och regeringen har genom selektiva åtgärder vid frisläppandet av fonderna naturligtvis haft möjligheter att di-

rigera investeringspolitiken i stor utsträckning. Jag är inte anhängare av sådana åtgärder, även om jag erkänner att en del av de åtgärder som vidtagits ur lokaliseringpolitiska synpunkter har haft betydelse. Jag tycker emellertid att det skulle vara en allvarlig utveckling om vi i framtiden skulle få se konjunkturutjämningsfonderna användas på det sätt som finansministern tydligen under de senaste åren menat att de skulle användas på. Jag hävdar nämligen bestämt att det under 1972 och 1973 skulle ha funnits all anledning att mera generellt frisläppa konjunkturutjämningsfonderna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om fiskerätten i Nordsjön

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Åbergs (fp) den 15 maj anmälda fråga, nr 200, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Åberg har frågat utrikesministern vilka åtgärder regeringen vidtagit eller ämnar vidtaga för att tillförsäkra de svenska fiskarna rätten att fortsätta med Nordsjöfisket, om utflyttningar av fiskegränserna i Nordsjön kommer till stånd antingen som följd av beslut av havsrättskonferensen eller genom ensidiga beslut av berörda stater. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Den svenska delegationen vid Förenta nationernas tredje havsrättskonferens har enligt sin instruktion att verka för att de fiskeribestämmelser som konferenser kommer att antaga får en sådan utformning att det svenska fisket också i framtiden kan bedrivas på dess traditionella fångstplatser. Havsrättskonferensens nästa session äger rum våren 1976. I vilken utsträckning de svenska önskemålen kommer att tillgodoses vid konferensen är i dag omöjligt att förutsäga.

Att kuststaterna kring Nordsjön före konferensens slut skulle ensidigt besluta att flytta ut sina fiskegränser i Nordsjön håller jag för osannolikt. Självfallet kommer regeringen som hittills att mycket noga följa den fortsatta utvecklingen och ta de kontakter med andra stater som kan visa sig erforderliga för att trygga svenska fiskares möjligheter att fortsätta med Nordsjöfisket.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Som framgår av frågan råder det bland Nordsjöfiskarna och även bland andra som har beröring med Nordsjöfisket stor oro på grund av att man vet så litet om fiskets framtid. Denna oro har inte blivit mindre av att man vid konferensen i Genève senast inte blev färdig med en konvention i frågan. Detta gör att man är mycket lyhörd för strömningarna i de länder som vi närmast är berörda av, nämligen Storbritannien, Norge

och Danmark, främst kanske de båda förstnämnda länderna, och man frågar ängsligt vad som händer om man där inte inväntar ett resultat av den kommande konferensen, som enligt vad statsrådet sade skall hållas i New York nästa år, utan unilateralt flyttar ut gränserna. Var står vi då? Har man från svensk sida gjort någonting för att fisket skall kunna fortsätta som förut?

Jag förstår att det är mycket svårt att ge exakta besked om detta, men jag vill ändå fråga om det har tagits några förberedande kontakter i dessa sammanhang. Jag begär inte någon ingående redogörelse, eftersom jag förstår att det kan vara svårt att lämna en sådan, men ett klart ja eller nej tror jag skulle vara av värde för dem det berör, nämligen Nordsjöfiskarna.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Eftersom denna fråga var aktuell redan när jag blev jordbruksminister såg jag det som en av mina första uppgifter på den posten att ta kontakt med i första hand norrmännen. Vi förutsatte då från den svenska regeringens sida att oberoende av vad som kunde komma att hända med fiskegränserna skulle de svenska fiskarna inte berövas möjligheten att fiska i Nordsjön på sina traditionella vatten. Som jag också har angivit i mitt svar har jag sedan fortlöpande försökt att följa debatten på detta område och hålla kontakten med de berörda. Jag kan här också referera till ett föredrag som den norske chefsförhandlaren Eversen höll vid ett möte i april månad i år, där han uttalade att en tänkbar lösning av Nordsjöfisket enligt hans mening låg i att man etablerar ett mera enhetligt fiskehav i Nordsjön med rimliga ömsesidiga rättigheter till fiske i de olika ländernas zoner, där goda grannar – som t. ex. Sverige – inte skulle utestängas. Jag tar detta som ett uttryck för att man är lyhörd för de synpunkter som vi har fört fram, och jag tar det också som utgångspunkt för min förhoppning att vi skall kunna klara dessa problem på det ena eller andra sättet.

Herr ÅBERG (sp):

Herr talman! Jag är statsrådet tacksam för det svar jag har fått när det gäller kontakterna med Norge.

Visserligen sker en stor del av det fiske som bedrivs i Nordsjön på vad som kommer att bli den norska sidan, om Nordsjön blir delad mitt itu, vilket den kommer att bli vid införandet av en 200 mils ekonomisk zon i Nordsjön. Men vi har också ett omfattande fiske på den andra sidan, dvs. på Storbritanniens sida. Därför vill jag gärna framhålla att det är lika angeläget att man i god tid tar kontakt med Storbritannien. Där kan saker och ting komma att hända mycket fort. Vi som följer med i de här frågorna vet att pressen från fiskarna i både England och Skottland är mycket stark, och man vet inte vad som kan hända. Storbritannien har nu gått ut med ett mer extremt kuststatsprogram än t. o. m. Norge och andra stater, och vi vet inte vart det kommer att leda. Därför

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder för att
motverka försur-
ningen av insjövat-
ten*

är det angeläget att vi också beträffande Storbritannien är ute i mycket god tid.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga att vi självfallet inte skall underlåta att ta några kontakter som i detta sammanhang kan vara av värde och betydelse för att tjäna den sak som vi är överens om. Men enligt vår uppfattning gäller den fiskerikonvention som vi har sedan den 9 mars 1964, till vilken flertalet av Nordsjöstaterna är anslutna, bland dem också Storbritannien. Enligt denna konvention skall kuststaten tillerkännas ensamrätt till fiske ut till 6 nautiska mil från kusten. I en zon mellan 6 och 12 nautiska mil skall fiskerätten vara förbehållen, förutom kuststaten, också de länder som bedrivit traditionellt fiske i området. Denna konvention kan inte sägas upp förrän 1986. I varje fall enligt svensk tolkning skulle detta vara ett skydd mot att Storbritannien ensidigt vidtar sådana åtgärder att vi riskerar att bli tagna på sängen. Men vi skall trots detta ta de kontakter som är nödvändiga.

Herr ÅBERG (fp):

Herr talman! Jag vill varna för att tro för mycket på den konventionen. Tendenserna är nu sådana att man räknar med att en stor del av de tidigare konventionerna över hela världen kommer att försvinna i och med havsrättskonferensens avslutning. I så fall dröjer det inte så länge förrän även denna konvention upphör att gälla.

Vi är väl ense om att när ett land bilateralt flyttar ut gränserna – och den risken finns – bryr man sig inte om tidigare konventioner. Därför vill jag ytterligare framhålla det angelägna i att ta kontakt också med Storbritannien.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om åtgärder för att motverka försurningen av insjövattnen

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara fru Radesjös (s) den 21 mars anmälda interpellation, nr 46, och anförde:

Herr talman! Fru Radesjö har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta med anledning av den konstaterade försurningen av våra sjöar och vattendrag och de därpå följande frågorna rörande kalkning. Vidare har fru Radesjö frågat vilket arbete som pågår för att ytterligare minska svavelutsläppen i landet.

Bestämmelser om begränsning av svavelutsläppen infördes redan år 1968. Därefter har regleringen successivt utvidgats. Naturvårdsverket har i december 1974 lagt fram förslag till ytterligare utvidgning av de områden inom vilka eldningsolja med en svavelhalt överstigande en procent inte får förbrännas. Medan tidigare beslut om begränsning av svavelutsläppen

*Om åtgärder för att
motverka försur-
ningen av insjövat-
ten*

främst tagit sikte på att förbättra luftkvaliteten i storstadsområdena prioriteras i det nu framlagda förslaget de från försurningssynpunkt mest känsliga områdena.

Parallellt med ansträngningarna att minska svavelhalten i eldningsolja pågår forsknings- och utvecklingsarbete i syfte att bl. a. få fram metoder för avsvavling av rökgaser.

Försurningsfrågorna har en stark internationell anknytning genom att en stor del av det svavel som faller ner över landet kommer från källor utanför landet. Inom detta område pågår arbete inom bl. a. OECD. Vid det miljöministermöte som ägde rum i november 1974 antogs bl. a. rekommendationer om åtgärder för att minska utsläpp av svavelföreningar. Vidare pågår studier rörande långväga transport av luftföreningar samt värdering av svavelföreningarnas miljöeffekter.

Försurningen av våra sjöar har aktualiserats ett flertal gånger under senare år genom rapporter om sjunkande pH-värden i våra vatten. Hittills gjorda undersökningar visar att försurningsproblematiken är komplicerad. Förutom till svavelnedfall måste man således ta hänsyn bl. a. till sådana faktorer som den ändrade markanvändningen. En omfattande forsknings- och undersökningsverksamhet pågår f. n. från naturvårdsverkets sida för att belysa olika aspekter på försurningen av mark och vatten.

I skrivelse från bl. a. fiskeristyrelsen har redovisats undersökningar som utförts under den senaste vintern. Dessa undersökningar visar att situationen i många sjöar, framför allt i de södra och västra delarna av landet, nu är mycket allvarlig. Skrivelserna remissbehandlas f. n. Remisstiden går ut den 30 maj. Jag avser att därefter snarast ta upp frågan om vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtagas med anledning av de problem som fru Radesjö tagit upp.

Fru RADESJÖ (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret.

Anledningen till att jag har framställt den här interpellationen till jordbruksministern är den oro man känner efter alla rapporter angående försurningen, alltså sänkningen av pH-värdet i våra sjöar. Inom Älvsborgs län är vi särskilt hårt drabbade av detta. Jag har fått rapporter om 40 döda eller delvis döda sjöar bara inom södra delen av länet.

Fiskeristyrelsen framhåller att redan ett pH-värde på 5,5 ger tydliga skador på fiskbeståndet. Inom norra Älvsborgs län har cirka hälften av alla sjöar ett pH-värde som ligger under detta gränsvärde. Då måste man ju känna sig djupt oroad.

Fisken och fisket har en mycket stor betydelse, både samhällsekonomiskt och rekreativt – det senare inte minst – så här måste det till snabba åtgärder för att rädda vad som räddas kan av våra sjöar och vattendrag undan en försurning, som innebär att både växter och djur försvinner och vi får döda sjöar.

Jag har full förståelse för att detta problem är både stort och mycket svårt att lösa, inte minst med tanke på att så mycket av vårt försurande

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder för att
motverka försur-
ningen av insjövat-
ten*

nedfall kommer från kontinenten. Därför är jag glad för att jordbruksministern nu redovisat att ett omfattande arbete är på gång, också internationellt, för att minska utsläppen av svavelföreningar.

Men svaret visar också att det kommer att dröja avsevärd tid innan vi kommer att kunna reducera utsläppen i tillräcklig grad, inte minst då på grund av internationell påverkan. Under tiden dör våra sjöar. Kraftfulla åtgärder måste därför till – snabbt!

Vad kan man då göra?

Kalkning kan vara en lösning. Inom Älvsborgs län har kalkning företagits i vissa sjöar med mycket gott resultat, men det är tyvärr inte bestående, utan kalkningen måste upprepas. Experterna är inte heller eniga om kalkningens för- och nackdelar. Det råder vidare oklarhet om miljöeffekterna liksom om hur kalken lämpligen bör spridas. Jag skulle vilja fråga jordbruksministern, om det finns några rapporter från andra länder där kalkning eller liknande behandling har skett för att neutralisera försurade sjöar.

Ja, med all respekt och uppskattning för olika myndigheters arbete, som tyvärr kan ta lång tid, undrar jag om det inte skulle gå att snabbt sammanställa redan vunna erfarenheter och kunskaper för att kunna sätta in åtgärder i avvaktan på ytterligare forskningsresultat.

Överväger jordbruksministern att tillsätta någon utredning eller arbetsgrupp som kan snabbbehandla allt det material som finns? Tidigare erfarenheter av liknande åtgärder från regeringens sida har ju visat sig effektiva, t. ex. när det gäller spridning av kemiska medel.

Herr ERIKSSON i Ulfsbyn (c):

Herr talman! I den här frågan om åtgärder för att motverka försurningen av insjövatten är vi inom det område som fru Radesjö och jag representerar mycket spända på vad vår jordbruksminister kommer att göra. Jag vill instämma i vad fru Radesjö hade att säga i sitt anförande, och i vissa delar vill jag kraftigt understryka det.

Jag har haft förmånen att i många år på hemmaplan få arbeta med turism, fritidsfiske och fiskevård. Och "hemmaplan" är ett av Sveriges sjörikaste område, Dalsland och norra Älvsborg. Vi har där bl. a. ett av Sveriges aktivaste fiskevårdsförbund, och jag vill särskilt understryka att vi var de första i landet som gjorde en systematisk kartläggning och undersökning av våra sjöar. Det största arbetet utfördes 1973, då man kartlade 1 700 sjöar och tjärnar med en areal av drygt 80 000 hektar, varav 1 150 sjöar och 50 000 hektar finns i Dalsland. I denna omfattande kartläggning och undersökning ingick bl. a. arealbestämning, höjd över havet, pH-värde, alkalinitet, elledningsförmåga, siktdjup. För detta arbete fick vi bidrag från både kommun, landsting och arbetsmarknadsstyrelsen. På anmodan har denna kartläggning och undersökning överlämnats till bostadsdepartementet.

Redan 1967 slog vi larm om att vi i vårt område hade många sjöar med lågt pH och att svavelförekomsten låg på en markant hög nivå.

Det var främst Härskogsutredningen som visade detta.

Fritidsfiske är ju en av våra allra mest populära fritidssysselsättningar, och då vi i vårt område har stor sjörikedom är vi ytterst rädda om denna stora tillgång – en tillgång som sjunker mycket i värde om alltför många sjöar på grund av försurning faller bort som fiskevatten.

Problemet här är bl. a. att vi lever i en del av världen som har större nederbörd än avdunstning och att det sker en utlakning av kalk och andra baser som överföres till dränerings- och grundvattnet. Utlakningen leder bl. a. till att marken blir mer eller mindre sur och måste kalkas. Behovet av kalkning accentueras givetvis när svavelhalten i nederbörden ökar. Statsrådet nämnde att försurningsfrågorna har en stark internationell anknytning, och det vill jag också understryka. Via nederbörden får vi svavel som faller ner över landet från källor utomlands. Där gäller det då att från svensk sida arbeta vidare inom bl. a. OECD.

För att begränsa skadeverkningar med försurning inom vårt land har vi fått det nuvarande systemet av styrmedel med miljöskyddslagen och en förordning om begränsning av svavelhalten i eldningsolja. En viss effekt har uppnåtts, men utvecklingen går, som fru Radesjö påpekade, åt ett sådant håll att ännu mer måste göras – och göras snart. Jag vet att statsrådet är observant på dessa försurningsproblem, och med anledning av att det i december 1974 kom ett utredningsbetänkande. Begränsning av svavelutsläpp – en studie i styrmedel, vill jag fråga statsrådet om vi får en proposition i frågan och i så fall när den kan förväntas.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet på den här punkten för att understryka den oro som finns i detta ärende. Vi har norr om Kungälv, inte långt ifrån fru Radesjö's bostad – vi har bara en älvfåra mellan oss – ett mycket fint fritidsområde i Svartedalen. Det sköts utmärkt av domänverket, och där finns många fina sjöar. De kunde vara bra för fritidsfiske – men det finns ingen fisk. Hälsovårdsnämnden hemma säger att 95 % av dessa sjöar är så gott som döda.

Sådana uppgifter gör mig djupt oroad.

Under hösten har vi i våra trakter märkt att mossan ökat betydligt i gräsmattorna. Det kanske man kan leva med om det bara är en tillfällighet, men det är ju ett symptom som man bör observera. Det beror på att pH-värdet sjunker, och då kommer mossan.

Här kalkas mycket, både på gräsmattor och i sjöar. Resultatet är man inte riktigt klar på, i varje fall inte när det gäller sjöarna. Oavsett hur man ser på kalkningen, så botar man därmed bara ett symptom och tar inte bort orsaken till försurningen.

Hur det skall kunna göras kan väl i dag ingen av oss svara på, men jag vill gärna understryka den djupa oro som man känner inför detta.

Naturvårdsenheten i mitt län, Göteborgs och Bohus län, gjorde en rätt stor inventering 1969–1970. Denna borde följas upp. Man har gjort det litet sporadiskt, men inte kunnat göra det ordentligt. Det skulle vara önskvärt att få möjligheter till detta.

Måndagen den
26 maj 1975

*Om åtgärder för att
motverka försur-
ningen av insjövat-
ten*

Vi vet inte hur mycket som kommer utifrån – från övriga Europa. Det talas om fifty-fifty. Vad man kan säga är att vi naturligtvis främst har ansvar för vår del, hur stor den nu är.

Fru Radesjö talade om kraftfulla åtgärder och ber att regeringen skall sammanställa vunna erfarenheter och kunskaper. Jag förmodar att det skulle mynna ut i en utredning.

När jordbruksministern svarar säger han att läget är allvarligt. Vi är alltså överens på den punkten. Han säger vidare att man nu inväntar en utvärdering av naturvårdsverkets undersökningar och att det sedan kan bli tid för ytterligare åtgärder.

Jag vill med detta inlägg starkt understryka nödvändigheten av att någonting görs. Vi kan helt enkelt inte fortsätta utan att ta i på allvar.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill som svar på fru Radesjös fråga om det finns några internationella erfarenheter när det gäller kalkningen säga att vi inte känner till sådana erfarenheter. Vi håller dock själva på att skaffa oss en bättre bild av kalkningens effekt i olika avseenden.

Självklart är det vår avsikt att så snabbt som möjligt sammanställa alla erfarenheter vi har och att också ta del av det material vi nu får fram till den 30 maj. Sedan skall vi försöka handla så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Till herr Eriksson i Ulfabyen kan jag säga att remisstiden på miljö-kostnadsutredningen, som han hänvisar till, går ut den 1 september i år. Jag kan säga att vi inte kommer att underlåta att tillvarata någon möjlighet att angripa detta i och för sig mycket besvärliga problem. Jag finner sålunda att interpellanten och regeringen beträffande de faror som vi här har att göra med är överens om angelägenheten av att handla snabbt och om nödvändigheten av att skaffa fram det underlag som behövs för att vi skall kunna vidta de riktiga åtgärderna.

Låt mig allra sist få säga – jag riktar mig då särskilt till till herr Eriksson i Ulfabyen – att hela detta problem om försurningen är någonting att ta med i bilden, när man diskuterar vår energiförsörjning. Det är angeläget att göra oss mindre beroende av oljan såsom bränsle, eftersom vi via förbränning av olja och andra fossila bränslen får dessa kraftiga försurningseffekter.

Fru RADESJÖ (s):

Herr talman! Jag vill bara tacka jordbruksministern för det positiva svar som jag fick på mina senare frågor. Jag sätter min tillit till att något nu kommer att ske rätt snart på detta viktiga område och att jordbruksministern kommer att följa detta ärende och trycka på för att ytterligare åtgärder skall vidtas mot försurningen av våra sjöar.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Även jag vill göra en fundering kring energipolitiken

och de frågor som har dykt upp i samband därmed.

Det är konstigt att miljövärdarna har koncentrerat sig så energiskt på debatten om kärnkraften, när vi vet – som också jordbruksministern underströk här – att oljan är ett mycket värre hot. I den diskussion som har pågått om energiförsörjning och miljövärd har man, anser även jag, faktiskt rätt mycket glömt denna sida av problemet.

Herr ERIKSSON i Ulfsbyn (c):

Herr talman! Debatten om kärnkraft och energiförsörjning ligger väldigt nära i tiden, eftersom vi skall ha den i morgon. Det är väl bättre att i dag i denna interpellationsdebatt ta upp sådana saker som ligger försurningsproblematiken närmast.

Fru Radesjö frågade om statsrådet kunde redovisa någon erfarenhet från utlandet beträffande kalkningens effekt. De försök som har gjorts inom vårt område har visat att kalkningen är dyrbar i förhållande till effekten, som blir väldigt kortsiktig.

Jag är glad över statsrådets svar, och jag hoppas att han inte kommer att lämna någon möda ospard i dessa frågor. Vi kommer här att med intresse avvakta vidare åtgärder från statsrådets sida.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om utbetalningen av fraktbidrag

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Turessons (m) den 24 april anmälda fråga, nr 179, och anförde:

Herr talman! Herr Turesson har frågat mig om jag för att rationalisera fraktbidragsnämndens arbete vill vidtaga sådan ändring i kungörelsen om statligt regionalpolitiskt transportstöd att fraktbidragen kan utbetalas halvårsvis i efterskott.

Arbetet vid fraktbidragsnämnden har successivt ökat år från år, dels genom de förbättringar i transportstödet som vidtagits, dels genom den allmänt ökade transportvolymen. Antalet stödberättigade transportsändningar har sålunda i princip fördubblats mellan åren 1971 och 1974. Den kraftigt ökade arbetsmängden vid nämnden har genom olika rationaliseringsåtgärder kunnat klaras av med oförändrat antal anställda. Genom en nyligen vidtagen ändring i fraktbidragskungörelsen har ansökningsperioden ändrats från tertial till halvår och i vissa fall till helår. Detta är en åtgärd som innebär besparingar för både nämnden och företagen.

En utökning av antalet utbetalningstillfällen skulle innebära en ytterligare arbetsbelastning för fraktbidragsnämnden. Härtill kommer behovet – i fråga om vissa slag av fraktavtal – att kunna bedöma de under året totalt fraktade volymerna med hänsyn till dessas återverkan på storleken av rabatterna från trafikföretagen.

Måndagen den
26 maj 1975

*Om den regionala
busstrafiken i
Kronobergs och
Jönköpings län*

Herr TURESSON (m:)

Herr talman! Det är riktigt att antalet ärenden i fraktbidragsnämnden har ökat. Antalet sökande var 900 år 1971 och 1974 var det 1 100. Även det utbetalade beloppet i fraktbidrag har ökat från ungefär 40 miljoner 1971 till 93 miljoner, som det beräknas bli för 1974.

Det sätt varpå de här bidragen utbetalas karakteriseras av att utbetalningarna efter databehandling sker i början av maj året efter det då vederbörande frakter har skett. Det betyder alltså ett å ett och ett halvt års väntan för företagen, dvs. att företagen under den tiden förskotterar bidragsdelen av frakterna. I och med att bidragens storlek ökar – och ökar kraftigt – får det allt större betydelse för företagen dels med hänsyn till de ränteförluster det innebär, dels och kanske framför allt med hänsyn till att det försämrar företagens likviditet.

Jag har erfarit att fraktbidragsnämndens arbete verkligen skulle rationaliseras om utbetalning skedde halvårsvis. Jag har också erfarit att fraktbidragsnämndens nuvarande rutiner medger detta utan någon ökad arbetsbelastning. Nu säger kommunikationsministern att han har en annan åsikt, och jag kan naturligtvis inte bestrida att någon av oss har fel och att det kan vara jag. Men när två så olika åsikter står mot varandra och det från såvitt jag förstår vederhäftigt håll har berättats mig att man skulle kunna klara det här utan någon ökad organisation för fraktbidragsnämnden och när nu detta skulle ha stor betydelse för företagen inte minst ur likviditetssynpunkt, så tycker jag att det skulle vara värdefullt om statsrådet Norling ville ta ytterligare en titt på det här. Då skulle vi få klart för oss om det ligger en realitet bakom det påståendet som jag refererat, nämligen att utbetalning skulle kunna ske halvårsvis utan ökning av nämndens arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om den regionala busstrafiken i Kronobergs och Jönköpings län

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 29 april anmälda interpellation, nr 60, och anförde:

Herr talman! Herr *Gustavsson* i Alvesta har frågat mig dels om jag anser det vara i överensstämmelse med riksdagens beslut angående stöd till regional busstrafik att 11 av 13 busslinjer i Kronobergs län läggs ner, dels om jag är beredd medverka till att de aviserade nedläggningarna av regional busstrafik i Kronobergs och Jönköpings län förhindras.

Regeringen föreskrev redan den 21 januari 1972 – i samband med påbörjandet av den regionala trafikplaneringen – att SJ i fråga om busslinjetrafik, som med hänsyn till linjestäckningen och trafikförhållandena i övrigt har en regional karaktär genom att i icke oväsentlig ut-

sträckning tillgodose behov av persontransporter mellan centralorter i olika kommunblock, tills vidare skulle iaktta återhållsamhet beträffande begränsningar av trafiken som påtagligt försämrar resemöjligheterna mellan sådana orter.

Länsstyrelserna har numera inkommit med slutliga förslag till regionala trafikplaner.

Genom beslut den 7 maj 1975 har regeringen såsom bekant bestämt att beslutet den 21 januari 1972 – i avvaktan på utvärdering av och ställningstagande till den regionala trafikplaneringen – alltjämt skall gälla.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret. Anledningen till att jag framställde den här interpellationen – det var den 29 april – var att SJ:s centralförvaltning några dagar dessförinnan hade meddelat att all återstående olönsam busstrafik skulle slopas den 1 augusti i år eller senast den 1 januari 1976. Helt naturligt väckte detta en stark opinion, och man frågade sig vad SJ egentligen menar. Skall SJ vara ett serviceorgan som betjänar allmänheten och tillgodoser behovet av kollektiv trafik eller tänker SJ för framtiden endast driva de bästa bitarna av det nuvarande järnvägsnätet?

I interpellationen tog jag upp situationen vid SJ:s busslinjegrupp i Växjö, där 11 av 13 linjer skulle försvinna, om SJ:s beslut genomfördes. Jag tycker att detta är ett högst besynnerligt agerande från SJ-ledningens sida – helt utan hänsyn till allmänhetens behov av kollektiva trafikmedel.

Under senare år har ju SJ lagt ned järnvägslinjer och dragit in den lokala tågtrafiken på många områden. De nedlagda järnvägarna har ersatts med bussar, men efter en tid kommer hotet om att även bussarna skall dras in. Samtidigt uppmanas allmänheten att utnyttja de kollektiva trafikmedlen. Men förutsättningen för att vi skall kunna använda de kollektiva trafikmedlen är dock att det finns tåg eller bussar som går och som också stannar vid stationerna.

Som svar på min interpellation hänvisar statsrådet till vad regeringen föreskrev den 21 januari 1972 och säger att detta står fast. Det har regeringen beslutat den 7 maj i år, alltså ungefär en vecka efter det jag ställde min interpellation. Jag har tacksamt noterat detta regeringens beslut och statsrådets svar här i dag. Men, herr statsråd, är nu detta regeringens beslut och statsrådets svar liktydigt med att SJ-ledningen kommer att leva upp till beslutets innehåll? Jag ställer den frågan, eftersom SJ-ledningen tidigare inte har följt regeringens föreskrifter från 1972. Därtill kommer SJ:s handläggning av frågan om personalbehovet.

Jag vet inte om statsrådet känner till att SJ inte ger några medgivanden till rekrytering av personal, i varje fall inte för Växjö busslinjegrupps vidkommande. För dagen finns det en vakant tjänst i Växjö, och efter den 1 juli kommer det att finnas tre vakanser i Växjö. Inga rekryteringsmedgivanden har lämnats från SJ:s sida, trots att man har gjort framställning härom. Får man inte ersätta dessa vakanser medför detta

Måndagen den
26 maj 1975

*Om den regionala
busstrafiken i
Kronobergs och
Jönköpings län*

nedskränningar i den nuvarande trafiken. Skall trafiken upprätthållas måste det ju ändå finnas en förare bakom varje ratt.

Utifrån detta förhållande frågar jag om statsrådet anser att ett sådant ägerande står i överensstämmelse med det svar som statsrådet har lämnat på min interpellation.

Jag vill också fråga om statsrådet är villig medverka till att de vakanta tjänsterna besätts för att nuvarande trafik skall kunna upprätthållas.

Därtill kommer att några nyinvesteringar inte görs i vagnparken, vilken undan för undan slits ned. Det leder till att driftstörningarna ökar. De anställda lever också i mycket stor ovisshet om den fortsatta utvecklingen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det kanske finns anledning att något modifiera det som herr Gustavsson i Alvesta nu sade. Det är till att börja med mycket viktigt att som grund för vår diskussion ha det som i budgetpropositionen i år har föreslagits av mig och sedermera godkänts av riksdagen i fråga om den verksamhet som vi nu diskuterar, för att vi sedan skall kunna tala om tillämpningen. Ur budgetpropositionen i år citerar jag gärna det som jag där uttalade och som riksdagen sedan har ställt sig bakom, när det gäller det regionala bussbidraget:

”Den grundläggande principen bör även framgent vara att linjetrafik på landsbygden primärt skall erbjudas i den omfattning som är möjlig från företagsmässiga utgångspunkter och som alltså kan drivas utan underskott och då givetvis i rationella former och med en väl avvägd taxa. I de fall där det inte är möjligt att vidmakthålla en rimlig trafikförsörjning med tillgodoseende av kravet på kostnadstäckning bör bidrag kunna utgå av allmänna medel. Detta är grundtanken i bidragsgivningen avseende den lokala trafikservicen. Det har också varit grundtanken i arbetet med de regionala trafikplanerna.

Det kan konstateras att det stöd som f. n. utgår till den regionala trafiken inte förslår för att i rimlig utsträckning kunna fullfölja intentionerna i de persontrafikplaner som nu framlagts. Härför krävs ett förstärkt stöd.”

Till det som sades i budgetpropositionen vill jag då lägga att enligt riksdagens med anledning av regeringens förslag nyligen fattade beslut skall också det statliga bidraget till olönsam regional busstrafik höjas kraftigt, och det kommer att för budgetåret 1975/76 uppgå till drygt 36 milj. kr.

Jag har sagt detta, herr talman, därför att det är det beslutet som reglerar den här verksamheten. Det finns en viss anledning att konstatera vad statsmakterna genom SJ, utöver det som här sagts och som är föreskrivet, har gjort och gör i uppehållande syfte till dess vi får ett bidragssystem som kan sägas täcka det område som är avsett att få bidraget.

1972 kom regeringens beslut, som innebar – såsom sagts i interpellationssvaret – att SJ på vissa linjer, ganska många sådana, skulle vidmakthålla den regionala busstrafik som fanns vid detta tillfälle. Sedan

*Om den regionala
busstrafiken i
Kronobergs och
Jönköpings län*

har det självfallet varit angeläget för SJ att från tid till annan – nu senast för några veckor sedan – konstatera den situation, bl. a. när det gäller ekonomin, som uppstått för delar av dessa linjer. Regeringen har emellertid funnit att det måste vara riktigt att även fortsättningsvis låta dessa linjer finnas kvar så att man inte urholkar – vilket kan bli fallet i många områden – det underlag som behövs för att upprätthålla en någorlunda rimlig trafikservice.

Sedan det här har sagts skulle man, herr Gustavsson i Alvesta, kunna fråga sig hur det ser ut på den andra sidan, när det gäller den enskilda busstrafiken. Också det är nog värt en mäsja någon gång, herr Gustavsson. Det vore bra om man i sådana här sammanhang kunde få en kartläggning av, eller åtminstone diskussion om, allt det som där sker – i det tysta – i form av inskränkningar, indragningar, bristande förnyelse av material, för att inte tala om rekrytering. Det kanske är riktigare att använda uttrycket "inte sker". Även den här trafiken bedrivs i många fall i bygder där människorna knappast kan skilja på om det är SJ eller något privat bussföretag som bedriver den. I sådana här diskussioner skall vi kanske vara litet försiktiga med att utnämna syndabocker – i det här fallet enbart SJ. En mer realistisk och mer omfattande diskussion beträffande det område som herr Gustavsson kommer ifrån – och andra platser runt om i hela landet – skulle kunna visa skrämmande exempel på vilken nonchalans och vilket ointresse man från den privata näringsens sida visar när det gäller att leva upp till intentionerna att hjälpa människorna till en vettig kollektiv trafik. Herr Gustavsson i Alvesta har inte sagt ett ord om detta – och jag kanske inte heller hade väntat mig det.

När vi har SJ-trafik någonstans har vi emellertid sett till att den fortsätter. Trots stora förluster för trafiken beslutar vi att den skall bedrivas till nytta för de människor som behöver den. Därför tycker jag att den debatt som har följt efter riksdagens beslut om höjda bidrag till sådana här former av trafik trots allt skulle kunna ackompanjeras av ett konstaterande – även av herr Gustavsson i Alvesta – att här skett positiva ting i motsats till vad som tyvärr oftast sker när det gäller den andra formen av trafik.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag måste säga att det var en mycket märklig argumentering som herr statsrådet kom in på. Vi är överens i vad gäller den första delen av det som herr statsrådet tog upp, där statsrådet hänvisade till vad riksdagen har beslutat. Men det är inte det som min frågeställning gäller, utan den avser huruvida det svar som statsrådet givit innebär att SJ kommer att efterleva riksdagens och regeringens beslut 1972. Det har ju visat sig att SJ hittills inte gjort detta när företaget dragit in busslinjer. Statsrådet och regeringen måste helt enkelt ta SJ-ledningen vid örat och säga: Så här får ni inte göra, ty det överensstämmer inte med tidigare fattade beslut!

Måndagen den
26 maj 1975

*Om den regionala
busstrafiken i
Kronobergs och
Jönköpings län*

Med hänvisning till vad som nu sker i Växjö, där man inte går med på att tillsätta de vakanta tjänsterna, vill jag fråga om herr statsrådet vill medverka till att så sker, så att man inom det området kan efterleva det beslut som regeringen har fattat och det besked som statsrådet har givit. I annat fall blir det ju automatiskt en nedskärning av busslinjetrafiken.

Vidare kommer här statsrådet in på de privata bussföretagen. Dessa har vi väl ingen anledning att diskutera i det här sammanhanget. Därtill får vi väl konstatera att de privata busslinjeföretagen aldrig annonserat att de skulle på något sätt vara ansvariga för hela svenska folkets busslinjetrafik. Jag känner till de problem som finns på det området, men det är inte så länge sedan som statsrådet själv yttrade att SJ måste vara ett serviceföretag, och i så fall måste vi också se till att vi med olika medel verkligen medverkar till att möjliggöra detta, bl. a. i ekonomiskt avseende.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag förstår mer än väl att herr Gustavsson i Alvesta så snabbt som möjligt vill komma ifrån diskussionen om den privata bussnäringens arbetssätt. Inte heller jag skall fortsätta den diskussionen, eftersom det skulle dels förlänga debatten, dels kanske avslöja förhållanden som knappast skulle vara rekommenderande för många sådana företag. Det var emellertid riktigt att herr Gustavsson sade att de privata busslinjeföretagen aldrig utgivit sig för att vara något hela folkets kommunikationsföretag. Det instämmer jag fullt i.

Det är vidare för mig bara angeläget att på nytt konstatera att regeringen nu har uttalat att de beslut som vi fattade i januari 1972 om att trafiken trots kraftiga underskott skall fortsätta på en rad regionala busslinjer skall gälla t. v. Med det beskedet, som SJ har fått, är det inget som helst tvivel om att den oro som människor i många bygder kunde ha känt i samband med förslaget om vissa inskränkningar nu är stillad.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Man kan ibland i interpellations- och frågedebatter, om man avviker från ämnet, få det svaret från statsrådet att man gått utanför interpellationens innehåll. Jag måste konstatera att det i dag är statsrådet som avviker från interpellationens innehåll. Vi diskuterar nu en SJ-fråga, närmast SJ:s busslinjegrupp i Växjö. I stället för att svara på de frågor jag ställt börjar då herr statsrådet att tala om de privata bussföretagen.

Herr talman! Kan inte statsrådet svara på den fråga jag ställde beträffande personalsituationen, nämligen följande: Vill statsrådet medverka till att de aktuella vakanta tjänsterna inom busslinjegruppen i Växjö blir besatta? I annat fall förpliktar ju det besked regeringen givit inte till något, utan det blir en inskränkning av busslinjetrafiken.

Jag tycker att statsrådet kunde ägna sig åt den frågan i stället för att spåra in på spörsmålet om de privata busslinjerna.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag kommer inte att ta något som helst initiativ när det gäller personalrekryteringen i det område som herr Gustavsson i Alvesta talar om. Det skulle verkligen vara fråga om en mycket intrikat inblandning i förhållanden som skall regleras mellan företaget och de anställda och deras organisationer.

Jag trodde knappast att herr Gustavsson i Alvesta skulle konkretisera frågan, men när han nu har gjort det vill jag gärna säga att det aldrig skulle falla mig in att gå in i en lokal rekryteringsfråga vid statens järnvägar, när det finns starka fackliga organisationer som tillsammans med företaget i olika organ skall diskutera sig fram till vettiga lösningar på de här problemen. Det blir alltså ett mycket klart besked till herr Gustavsson, och dessutom är det naturligtvis helt riktigt.

Så talade herr Gustavsson om utvecklingar. Jag trodde att även om det här rörde SJ kunde det finnas anledning att diskutera kommunikationsförhållandena för alla människor i olika regioner. Ingen skall ju behöva lida alldeles särskilt, tycker jag, därför att han råkar bo i ett område där privata busslinjer sköter trafiken. Jag förstår att herr Gustavsson i Alvesta inte anser att det är värt att diskutera deras problem; jag ville bara antyda dem.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag konstaterar att statsrådets senaste inlägg innebär att man inte kan uppehålla den trafik som i dag finns i Växjödistriktet. Det innebär också att det svar som jag fått av statsrådet i dag och det beslut som regeringen har fattat inte är så fulländade de som de kan se ut på papperet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om större frihet för charterflygtrafiken

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Danells (m) den 30 april anmälda interpellation, nr 63, och anförde:

Herr talman! Herr Danell har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit med anledning av trafikutskottets betänkande nr 1974:24 i syfte att – med hänsyn till reguljärflyget – skapa rimligare förutsättningar för chartertrafiken.

I det betänkande som herr Danell åberopar hemställde trafikutskottet att bl. a. en av herr Danell väckt motion om den interkontinentala chartertrafiken inte skulle föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottets hemställan bifölls den 20 november 1974.

Utskottet hänvisade till de ändringar i de skandinaviska charterreglerna som jag och mina danska och norska kolleger kom överens om i juni

förra året. För sin del ansåg utskottet att dessa ändringar innebar förbättringar av tidigare gällande regler på området. Utskottet påpekade att de skandinaviska ministrarnas beslut också innebar att charterreglerna skall ses över kontinuerligt. Utskottet förutsatte att vid denna översyn och vid prövningen av ansökningar om flygresetillstånd hänsyn kommer att tas till önskemålen om att i än större utsträckning få till stånd prisbilliga flygresor och utvidgningar av charterreglerna.

Den mycket positiva syn på chartertrafiken som kom till uttryck i trafikministrarnas beslut för knappt ett år sedan har – som utskottet förutsatte – återspeglats i den praktiska utformningen och tillämpningen av charterreglerna. Utöver de omfattande förbättringar som var en direkt följd av beslutet har vissa andra betydelsefulla åtgärder vidtagits. Bl. a. har bestämmelserna om föreningsflyg liberaliserats så att förbudet mot att flera föreningar gemensamt chartrar ett flygplan till interkontinental destination har väsentligt uppmjukats.

Herr DANELL (m):

Herr talman! En bakgrundsbeskrivning till en debatt om charterverksamheten är i dag i stort densamma som en som jag gjorde i motionen 1974:1420 och även i den efterföljande debatten i november i fjol. Eftersom den debatten kom så sent på året ansåg jag det föga meningsfullt att ånyo väcka en motion om liberalisering av charterreglerna till årets riksdag. Det är av den anledningen som jag nu har återkommit med en interpellation i frågan.

Sedan oljekrisen vintern 1973-1974 har charterbolagens och researrangörernas vardag avsevärt förändrats. Tidigare hade man blivit van vid en passagerartillströmning som uppgick till + 20 % per år. Helt raskt gav oljekrisen drastiskt högre driftkostnader, och med den allmänna oro som spred sig våren 1974 sjönk därför passagerarantalet snabbt. Slutresultaten för 1974 kan nu läsas i luftfartsverkets statistik, som nyligen publicerades, där det framgår att antalet charterpassagerare som flög från svenska flygplatser sjönk med 11 % till drygt 772 000. Eftersom läget dock ljusnade under andra halvåret 1974, hoppas man nu i resebranschen på en femprocentig ökning per år de närmaste åren. Redan under 1975 ser man fram emot att kanske åter nå 1973 års siffror.

Den osäkerhet som präglat chartermarknaden har drabbat många företag. Eftersom man i branschen hade räknat med en tioprocentig ökning av antalet passagerare 1974 men fick en lika stor – och t. o. m. litet större – minskning, gav utvecklingen det senaste året en väldig överkapacitet i charterföretagen. Man beräknade för ett år sedan – och de siffrorna uppges fortfarande vara aktuella – att de skandinaviska flygbolagen hade en överkapacitet på 25 % eller ca 1 miljon tur- och returplatser. Vissa företag valde att hyra ut sina plan till mer kapitalstarka bolag. Exempelvis hyrde Sterling Airways ut en Boeing 727 till Egypten och Maersk Air en likadan maskin till Iran Air. Charterföretag i hela Europa hade svårigheter, och bland många med ekonomiska problem

blev två engelska, ett finskt, ett norskt och ett schweiziskt bolag tvungna att helt inställa sin verksamhet. I Sverige bidrog överkapaciteten till att SAS charterföretag Scanair tvangs att säga upp sitt avtal med Eriksbergs verkstad om de tre B 727-plan som man hittills har långtidshyrt. Jag berörde detta i min interpellation, och det är med glädje man kan konstatera att lösningen har blivit tillfredsställande – att det har blivit trygghet i anställningen för dem som arbetar hos Transair genom att nu Scanair övertar Transair såsom dotterbolag.

Utifrån denna verklighet valde jag att förra året skriva en motion som syftade till en liberalisering av charterreglerna, vilkas öde främst bestäms av de skandinaviska trafikministrarna. Åtgärderna för en liberalisering kan vara många, men framför allt har önskemålen kretsat kring förändring av reglerna om antalet minimidagar för charterresa, möjligheten att arrangera resor mellan europeiska huvudstäder och kanske framför allt nya resmål. Under de år som expansionen pågått inom den skandinaviska charterverksamheten har också reglerna då och då förändrats till det bättre. Nya regler om kortvariga resor och mindre antal passagerare på resorna är några förändringar som förbättrat utbudet av resor.

I förra årets motion berörde jag en näraliggande fråga som gällde behovet av en parlamentarisk utredning om bl. a. den framtida charterverksamheten. Detta gjorde jag nu inte bara för att det brukar vara populärt att kräva parlamentariska utredningar i viktiga frågor, utan jag gjorde det av den anledningen att vi just inom luftfartspolitiken har haft så gott som enbart ämbetsmannautredningar, där trafikministrarna kommit in i slutvänderna. Detta gäller inte bara chartertrafiken utan också vårt inrikesflyg – i frågor om linjetaxi m. m. Det skulle inte skada, enligt min och många andras – även inom luftfartsverkets tjänstemannakår – uppfattning, om parlamentariker fick möjlighet att utreda frågan om vårt framtida flyg och då inte minst charterflyget. Det skulle vara intressant att få höra kommunikationsministerns synpunkt på denna min uppfattning.

Den stora frågan måste vara hur långt man kan gå i liberaliseringen av charterreglerna utan att allvarligt ifrågasätta SAS verksamhet. I det nuvarande systemet med återkommande – om jag så får kalla dem – presenter till researrangörer och charterbolag med exempelvis nya resmål, tycks man helt lämna principfrågorna därhän. Således måste vi veta svaren på frågorna hur en utbredning av charterflyget egentligen skadar det reguljära flyget, om man över huvud taget kan tala om någon skada, och var gränserna i så fall går för charterflygets verksamhet så att vi inte skall försvåra SAS arbete. Jag är övertygad om att det skulle vara till fördel för arbetet och planeringen inom SAS, hos researrangörerna och charterbolagen om man verkligen fick klarlagt hur reglerna skall se ut i framtiden. Som exempel på svårigheter som kan uppstå vill jag nämna att när de nya resmålen, däribland Mexico, offentliggjordes förra året uttalade SAS stor förvåning – i alla fall enligt tidningsuppgifter –

eftersom man i det flygbolaget just var i färd med att öppna en reguljär linje till Mexico. Detta visar att vet man inte riktigt vilka spelregler som finns på marknaden, så kan det ställa till trassel för alla inblandade parter.

Jag kan också hänvisa till uttalande som DAC – ett skandinaviskt departementalt arbetsutskott för översyn av charterbestämmelserna – gjorde förra året. Där sades bl. a. att sällskapsresor inte bör tillåtas till sådana destinationer som beflygs av SAS eller som påverkar trafikunderlaget för närliggande SAS-linjer. Vidare uttalades att det kan vara ett skandinaviskt intresse att reservera vissa destinationer för linjefarten, trots att SAS ännu inte tagit upp trafik på ifrågavarande sträckor. – Detta framgår av trafikutskottets betänkande 1974:24.

Jag menar att med sådana mycket vaga formuleringar är det svårt för alla inblandade att egentligen veta vilka regler som gäller. Det skulle vara av stort värde om kommunikationsministern även på denna punkt ville redogöra för sin syn på de principiella frågor som berör både charter- och reguljärflygets framtida villkor.

Som svar på min fråga om vilka åtgärder kommunikationsministern vidtagit i anledning av den positiva inställning som trafikutskottet visade förra året i vad gäller charterverksamheten redovisar kommunikationsministern utförligt just utskottets ställningstaganden 1974. Men endast ett par rader i interpellationssvaret innehåller uttryck för en fortsatt positiv behandling på departementsnivå av charterreglerna. Kommunikationsministern säger bl. a. att förra årets förändringar av charterreglerna och den positiva syn på charterverksamheten som visades därmed "återspeglats i den praktiska utformningen och tillämpningen av charterreglerna. Utöver de omfattande förbättringar som var en direkt följd av beslutet har vissa andra betydelsefulla åtgärder vidtagits." Som exempel på det senare nämns att bestämmelserna om föreningsflyg mjukats upp. Med anledning av denna avslutning på interpellationssvaret måste jag göra följande kommentarer.

För det första kan man knappast tala om omfattande förbättringar som en följd av förra årets nya charterregler. Det var förbättringar, men huruvida de var omfattande eller inte tvistas det om på många håll. Av de då nya sex resmålen är det i dag bara ett – Mexico – som anses vara realistiskt. Den trafiken börjar i oktober. De övriga resmålen – som inte heller de bestämdes i samråd med researrangörerna – kommer knappast att utnyttjas på grund av långa och dyra resor men också på grund av resp. länders små möjligheter att erbjuda skandinaviska turister den efterfrågade servicen.

I detta sammanhang vill jag fråga kommunikationsministern: Vad finns det för möjligheter att exempelvis Östafrika –Tanzania och Kenya – skall öppnas för chartertrafik? Östafrika är det i dag mest efterfrågade nya resmålet, och de berörda länderna har vid uppvaktningar gjort en rad propåer där de klart uttalat att de är villiga att ta emot svenska turister. Det synes som om Tanzania och Kenya dessutom är prioriterade länder i vår u-hjälpspolitik, och det kan också vara ett skäl att visa att

man har intresse för att närma sig dessa länder med en turisttrafik.

För det andra skulle jag vara tacksam om kommunikationsministern kunde utveckla vad som menas med att "vissa andra betydelsefulla åtgärder vidtagits" för att liberalisera charterreglerna. Såvitt jag förstår ger de nya reglerna om föreningsflyg ingen betydelsefull effekt vare sig för de stora grupperna konsumenter eller för producenter i branschen.

Herr talman! Det finns mycket mer att tala om när det gäller charter och turistresor, men jag skall inte vidare utveckla dessa frågor i dagens debatt. För den skull nedvärderar jag inte sådana frågor som – för att ta ett exempel – varför det skall vara tre gånger så höga passageraravgifter när man åker från Sturup som när man åker från Kastrup. En del andra frågeställningar finns som sagt också.

Avslutningsvis vill jag dels tacka kommunikationsministern för det svar jag fått, dels understryka det viktiga i att man – och det tror jag att vi är överens om – när det gäller både det reguljära flyget och charterflyget får klara regler för den framtida verksamheten. Detta är ju ytterst en fråga om att vi till lägsta möjliga priser och med god service skall kunna erbjuda fler människor att på sin semester besöka geografiskt avlägsna – och om inte chartern fanns även ekonomiskt sett avlägsna – resmål.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det var många frågor som herr Danell ställde, men jag skall försöka fatta mig så kort som möjligt.

Låt mig då börja med den fråga som herr Danell framställde i slutet av sitt anförande. Han efterlyste en parlamentarisk utredning, som jag uppfattade skulle tillsättas här i vårt land. Så här omedelbart har jag litet svårt att se vilken glädje vi skulle ha av en sådan parlamentarisk utredning här i landet, när vi ju hela tiden måste diskutera dessa frågor utifrån skandinavisk synvinkel. Vi arbetar ju här med gemensamma skandinaviska regler och bestämmelser, och ingen har hittills ifrågasatt att vi skulle fortsätta att resonera på skandinavisk basis.

Vidare tycker jag det är litet orättvist mot DAC att säga att det inte har skett någonting där. Tvärtom har det skett en hel del förbättringar, naturligtvis inte så många och stora som rescarrangörerna hoppats – dit hän lär vi väl aldrig komma – men utöver det som jag tyckte var värt att ta med i interpellationssvaret har det skett rätt mycket som jag är övertygad om att också herr Danell känner till och som vi väl alla kan vara överens om finns med i hela detta paket. Jag nämner här bara rent rubrikmässigt att det nu är möjligt att anordna fyradagars sällskapsresor till de traditionella semestermålen vid Medelhavet. Det är en gammal begäran från rescarrangörhåll som vi ju har sagt ja till. Likaså vill jag nämna utvidgningen av möjligheterna till charter med s. k. weekendresor med två övernattningar över veckosluten, dels till Skandinavien från andra europeiska länder, dels från huvudstäderna i Skandinavien till olika platser i våra grannländer. Jag vill också nämna kravet på en

*Om större frihet för
charterflygtrafiken*

ändring av sällskapsresegruppernas storlek. Det har vi också tillgodosett.

Herr Danell nämnde bl. a. de nya resmålen, och där kan det definitivt inte vara riktigt att säga att flertalet av de sex resmål som nämndes har varit obekanta eller ointressanta. Redan innan trafikministrarna fattade beslut om dessa nya resmål hade ansökan inkommit om tillstånd till sällskapsresor till åtminstone ett av de nya målen, nämligen till Azorerna. Ansökningar har också inkommit och beviljats när det gäller resor till Mexico och Cuba. Såvitt jag förstår är resebyråerna också intresserade av de resmålen.

Herr Danell diskuterade också frågan om linjetrafiken kontra chartertrafiken och tog på nytt exemplet med Tanzania och Kenya i Östafrika. Där vill jag klart och tydligt deklarerera att vi till de länderna redan har stamlinjer av den karaktären att ansökningar som inkommit från researrangörer, oavsett om de har kommit in i Sverige, Norge eller Danmark, konsekvent har avslagits med det gemensamma motivet att vi till de resmålen har mycket känsliga stamlinjer som vi inte kan gå förbi i diskussionen. Jag tycker också vi skall försöka bli ense om att i den diskussion som från tid till annan förs om ytterligare liberaliseringsåtgärder inom charterflyget måste vi ändå ta med den verklighet som vi lever i och som vi alltid måste ta hänsyn till, nämligen den att vi har SAS-företaget som vi knappast kan komma förbi, hur gärna vi än skulle vilja det utifrån någon eller några intressenters synpunkter.

Sedan tror jag också att herr Danell har litet fel när han säger att man inte har diskuterat principerna för nya chartermåls inverkan på linjetrafiken. Jag har åtminstone ett svagt minne av att det i DAC-kommitténs rapport från juni i fjol förs ett resonemang om dessa förhållanden. Jag kan inte på ögonblicket säga var någonstans i betänkandet detta behandlas, och jag kan inte heller säga hur utförligt kommittén diskuterar saken, men att det förs ett resonemang om konsekvenserna för linjetrafiken kontra chartertrafiken tror jag mig bestämt komma ihåg.

Jag har all respekt för behovet av nya resmål och av att genomföra nya liberaliseringsåtgärder på detta område, som herr Danell tog upp i slutet av sitt anförande. Jag tror att vi valt rätt väg när vi från tid till annan på nordisk basis och med utgångspunkt i krav från researrangörer och andra diskuterar vad som kan göras nu och vilka åtgärder och förslag vi måste vänta med. På det sättet har vi så gott som ständigt en dialog i gång mellan de tre länderna, deras regeringar och övriga intressenter för att göra det bästa möjliga av en många gånger svår materia, som detta ändå är. Herr Danell har inte ifrågasatt det sistnämnda.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Beträffande mitt förslag om en parlamentarisk utredning vill jag säga att det är givet att man måste ha ett skandinaviskt samarbete. Vad jag har uttalat är att principen att även parlamentariker skall få vara med när vi utformar vår luftfartspolitik är sympatisk. Så är i dag inte fallet, oavsett om det gäller internationell eller svensk luftfart, och det beklagar jag.

Vi kan naturligtvis resonera om huruvida de förbättringar som genomfördes förra året var omfattande eller inte. Det framgår dock klart vilka åtgärder det var som vidtogs – kommunikationsministern nämnde en del, jag nämnde en del andra. Som jag sade innebär de förbättringar, och det har under årens lopp skett förändringar och förbättringar av reglerna. Men de kan, som jag ser det, inte betraktas som omfattande.

Researrangörernas Samarbetsorganisation skrev i ett yttrande förra året med anledning av min motion: "Dessa liberaliseringar, som föranletts av den skandinaviska interdepartementala arbetsgruppen DAC:s i maj 1974 framlagda utredning, är enligt RTS mening utan nämnvärd praktisk betydelse och utgör inte någon realistisk lösning av de i motionen berörda problemen." Därefter skrev man: "Snarare får man säga, att detta försök att lösa dessa problem understryker riktigheten av den i motionen uttryckta uppfattningen, att man icke bör hänskjuta dessa frågor till utredning av en ämbetsmannakommitté."

Meningarna är som sagt delade. Vi kan konstatera att det fortfarande bara är ett stort resmål bland de förra året presenterade sex nya och det är Mexico. Det visar väl att utredningen trots allt inte gav så mycket.

Så till resonemanget huruvida man skulle kunna acceptera Östafrika som ett resmål eller inte. I och för sig är det ett önskemål från både konsumenter och producenter att få använda sig av Östafrika. Även från Kenya och Tanzania har det framförts önskemål om att få ta emot svenska och skandinaviska turister. Vilken linje man skall följa och i vilken utsträckning SAS skulle bli lidande om man införde chartertrafik är naturligtvis en svår fråga. Men vi skall komma ihåg att det är fel att säga att varje ny chartertrafiklinje undergräver det reguljära flygets verksamhet. Det har aldrig framförts några klara bevis för ett sådant påstående. Tvärtom! För några år sedan gjordes en irländsk utredning om tio europeiska länder och deras chartertrafik, och i den kunde man t. o. m. visa att det reguljära flyget vann på chartertrafiken. På Mallorca hade man exempelvis chartertrafik först, och därefter fick man reguljär trafik. Det är alltså inte entydigt att chartertrafiken undergräver det reguljära flygets verksamhet. Jag menar att det här är ett svårt problem. Därför gör jag inga klara uttalanden om vad som är rätt och riktigt. Men jag tror att det skulle vara oerhört värdefullt om alla intressenter när det gäller en utveckling av chartertrafiken – representanter för researrangörer, representanter för luftfarten och parlamentariker – fick sätta sig ned, precis som RTS föreslår i sitt yttrande över min motion, för att gemensamt finna de vettigaste linjerna. Det är inte bra som det nu är – ett år kommer man med en present i form av nya resmål, så går det ett par år, det görs hårda påtryckningar, och så ger man efter ytterligare litet grand. Jag tror som sagt att det även för SAS skulle vara värdefullt, om man kunde spika klara och fasta riktlinjer för den fortsatta verksamheten.

Jag vill till slut bara citera det som kommunikationsministern skriver i sitt svar på min interpellation, där behandlingen av min motion förra året nämns: "Utskottet påpekade att de skandinaviska ministrarnas beslut

Måndagen den
26 maj 1975

*Om större frihet för
charterflygtrafiken*

också innebar att charterreglerna skall ses över kontinuerligt." Detta har kommunikationsministern inte emotsagt, och nu framgår det också av DAC-kommitténs utredningsbetänkande. Då frågar jag: På vilket sätt skall dessa ändringar användas? Ännu mer intressant vore det att få veta på vilket sätt man har använt sig av denna möjlighet under det gångna året, sedan man senast ändrade charterreglerna.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som svar på den senast framställda frågan vill jag svara att kommitténs arbete fortsätter; det har ju inte avslutats. Det är en lång rad frågor som den har framför sig – både dem som har angripits fram till nu och de nya frågor som väcks från tid till annan.

I det sammanhanget vill jag påminna om att kommittén vid det arbete som pågick fram till dess att rapporten framlades i juni i fjol hade hearings med de personer som herr Danell här nämner och som enligt honom tydligen skulle ha stått utanför detta arbete. Det var emellertid både researrangörer och charterföretag som kallades in till kommittén för att lämna sina synpunkter på arbetet innan detta avslutades. Här har inte förekommit något försök att dölja något för någon eller rättare sagt att undvika att lyssna på synpunkter från någon som kunde ha intresse av frågan.

Att sedan Researrangörernas samarbetsorganisation, när det hela är färdigt, säger att ingenting av detta har någon praktisk betydelse, tycker jag är litet trist. Man må ha väntat sig mycket mera, men jag upprepar att det trots allt hände en del positiva ting. Anser man att detta inte var av någon som helst praktisk betydelse, får väl det uttalandet stå för Researrangörernas samarbetsorganisations räkning.

Jag har aldrig hävdat – och jag vill inte hävda det i dag heller – att varje ny charterlinje skulle vara till skada för SAS. Däremot hävdar jag gärna att man, innan man startar eller ger klarsignal för en ny linje, åtminstone bör veta vad man gör – även i den fråga som gäller SAS verksamhet kontra den tilltänkta charterlinjens. Det är väl riktigt att det inte finns bara antingen svart eller vitt i den här frågan, utan att det säkert finns många andra nyanser av olika resultat, beroende på vilken linje och vilka destinationsorter man väljer.

Jag tycker det är värdefullt att kunna konstatera att man måste gå ganska försiktigt fram utan att förlora det mål man har i sikte, vilket också framkom när den senaste rapporten presenterades i fjol sommar. Då uttalade ministrarna att allmänheten i de skandinaviska länderna bör få ökade möjligheter till rekreation och till att lära känna andra länder. I den mån detta inte kan ske inom ramen för den vanliga flygtrafiken eller föreningsflyget är det önskvärt att det finns sällskapsreseflygningar på charterbasis. Vi tillade då att utvecklingen inte får leda till att linjebolagen utsätts för sådan konkurrens från chartertrafiken, att möjligheterna att upprätthålla den reguljära trafiken allvarligt inskränks. – Detta

konstaterade vi när vi gemensamt lade fram resultatet. Jag tror knappast att herr Danell i den delen har någon avvikande mening.

Nr 90

Måndagen den
26 maj 1975

*Om större frihet för
charterflygtrafiken*

Herr DANELL (m):

Herr talman! Först vill jag säga om det arbete som har utförts att det är bra att man har haft kontakt med alla intressenter och att man har hållit hearings. Det är bara litet beklagligt att resultatet av utredningen sedan upplevs som en total överraskning för alla inblandade parter. Det skulle nog ha varit till fördel, om man hade arbetat fram en gemensam lösning. Jag tror även att researrangörerna kan inse realiteter och att också de kan slå av på sina krav, men jag anser det vara oerhört viktigt med en samverkan för att nå de bästa lösningarna.

Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till kommunikationsministern. Jag tror att svaret på den kan ha både principiell och praktisk betydelse. Det gäller principfrågan om nya charterlinjer. Jag tar Östafrika som ett exempel. Kan vi räkna med att kommunikationsministern i dag är sysselessatt med att – genom de olika organ som finns – tillsammans med de andra skandinaviska länderna försöka finna nya resmål? Den direkta frågan tror jag är värdefull att få besvarad.

Jag delar den uppfattning som DAC-kommittén i mycket allmänna formuleringar uttryckte förra året om förhållandet mellan det reguljära flyget och charterflyget. Det citat som jag tidigare läste upp av vad DAC-kommittén uttalat om vilka regler man skulle följa visar dock med all önskvärd tydlighet att det är fråga om mycket allmänna formuleringar. Det måste, som jag ser det, skapa stora problem i det utredningsarbete som nu pågår. Det skulle säkert vara en fördel om man vågade släppa in några parlamentariker i detta arbete.

Till slut måste jag kommentera det som kommunikationsministern skrivit i sitt svar, nämligen att det har vidtagits betydelsefulla åtgärder även efter förra årets presenterade resmål. Jag har inte fått några exempel på sådana betydelsefulla åtgärder. Det kanske händer någonting i det tysta. I så fall är jag tacksam om vi kunde få exempel på sådana åtgärder.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill först säga, herr Danell, att självfallet kommer vi både här i Sverige och i de övriga skandinaviska länderna att framdeles, liksom vi gör f. n., följa vad som händer i fråga om tänkbara nya resmål. Det förutsätter emellertid att det kommer någon och vill diskutera nya resmål. Vi skall gärna även utan att sådana förslag framföres ändå diskutera nya resmål, men såvitt jag erfarit är det inte särskilt gott om förslag till sådana just nu. Östafrika finns där, det vet vi, och det har jag nyss till herr Danell sagt min principiella uppfattning om. Utöver det tror jag mig veta att det inte finns gott om förslag just för tillfället. Det hindrar som sagt inte att de skandinaviska regeringarna ändå kan diskutera dessa frågor.

I min tidigare replik om nyheter och liknande hade jag även förenings-

Måndagen den
26 maj 1975

*Om möjlighet för
riksdagspartierna
att delta i
förberedelsearbetet
inför FN:s extra
generalförsamling
hösten 1975*

flygning i tankarna. På direkt fråga av herr Danell vad som kunde ligga i mitt svar i den delen vill jag säga att det s. k. splitcharterförbudet innebär att en föreningsflygning inte får bestå av mer än fem grupper. Efter skandinaviskt samråd har luftfartsverket för 1975 lämnat tillstånd till ett amerikanskt bolag att utföra en serie föreningsflygningar till Sverige, där varje flygning kan bestå av fem grupper. Detta har självfallet stor betydelse också ur svensk turistsynpunkt.

Ett starkt önskemål från charterbolagens sida har varit att få kombinera sällskapsresor till Ceylon med längre utfärder till södra Indien, vilket charterreglerna inte tillät. I linje med liberaliseringen av reglerna för den interkontinentala chartertrafiken har också det önskemålet tillgodosetts. Det är alltså en rad saker och ting som har skett – kanske inte alla har uppmärksammats men det sker en utveckling.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om möjlighet för riksdagspartierna att delta i förberedelsearbetet inför FN:s extra generalförsamling hösten 1975

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Granstedts* (c) den 29 april anmälda interpellation, nr 61, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har i en interpellation till utrikesministern ställt frågan på vad sätt denne avser bereda riksdagspartierna möjlighet att delta i det svenska förberedelsearbetet inför FN:s generalförsamlings sjunde extra möte i september 1975. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Den extra generalförsamlingen utgör en uppföljning av det sjätte extra mötet med FN:s generalförsamling om råvaror och utvecklingsproblem samt av de konferenser som sedan hållits om bl. a. livsmedel, befolkning, industri och miljöproblem. Mötet kan bli en betydelsefull etapp på vägen mot mera rättvisa ekonomiska förhållanden i världssamfundet.

För att utarbeta underlag till svenska positioner vid den extra generalförsamlingen har en arbetsgrupp tillsatts under min ledning med deltagande av statssekreterare och andra tjänstemän i berörda departement. Detta arbete har pågått ett par månader, varvid kontakter också tagits såväl med i- som med u-länder.

Vad avser olika riksdagspartiers möjlighet att delta i förberedelsearbetet vill jag först nämna att som sker inför reguljära möten med FN:s generalförsamling de i utrikesutskottet företrädde partierna inbjudits att delta i den svenska delegationen vid den extra generalförsamlingen. De företrädare som dessa partier utser kommer också att inbjudas till samråd med arbetsgruppen. Ett första möte planeras äga rum inom kort. Utrikesnämnden kommer i sinom tid att få ta ställning till den instruktion

som skall utarbetas för den svenska delegationen vid generalförsamlingens extra möte.

Jag vill ytterligare i detta sammanhang nämna att arbetsgruppen kommer att sammanställa ett informationsmaterial som skall offentliggöras inför den extra generalförsamlingen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Interpellanten tycks inte vara närvarande. Jag tycker emellertid att det vore fel om inte någon tackar statsrådet för svaret. Jag vill gärna göra det och uttrycka min tillfredsställelse med att de parlamentariska representanterna får tillfälle att delta i förberedelsearbetet. Av särskilt värde är att de som kommer att utses får tillfälle att innan de reser till New York samråda med den arbetsgrupp som här finns. Jag hoppas att det inte bara blir ett formellt sammanträde, utan att delegaterna kan komma dit väl rustade för sin uppgift.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Föredrogs och hänvisades

Motion

Nr 2161 till lagutskottet

§ 18 Föredrogs men bordlades åter skatteutskottets betänkande nr 30, lagutskottets betänkande nr 23, försvarsutskottets betänkande nr 15, utbildningsutskottets betänkanden nr 19 och 20, jordbruksutskottets betänkanden nr 18–21, näringsutskottets betänkande nr 20 samt civilutskottets betänkande nr 28.

§ 19 Herr andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkande nr 30, civilutskottets betänkande nr 28, skatteutskottets betänkande nr 30, försvarsutskottets betänkande nr 15 och utbildningsutskottets betänkande nr 20 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

På hemställan av herr andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.28 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.30, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 20 Då förhandlingarna kl. 15.30 återupptogs anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 18 med anledning av propositionen 1975:27 med förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620), m. m. jämte motioner

Nr 19 med anledning av propositionen 1975:101 med förslag till nytt valsystem vid landstingsval, m. m., jämte motioner

Nr 90

Måndagen den
26 maj 1975

*Om möjlighet för
riksdagspartierna
att delta i
förberedelsearbetet
inför FN:s extra
generalförsamling
hösten 1975*

Nr 90

Måndagen den
26 maj 1975

Nr 20 angående uppskov till 1975/76 års riksmöte med behandlingen
av vissa ärenden

Nr 21 med anledning av riksdagens informationsutrednings betänkande
om riksdagens tidningsfråga jämte motion

Skatteutskottets betänkanden

Nr 31 med anledning av propositionen 1975:87 om riktlinjer för ändrad
skatteadministration och taxering i första instans, m. m. jämte mo-
tioner

Nr 32 med anledning av propositionen 1975:57 om ett nytt system för
automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattnings-
området jämte motioner

Nr 33 med anledning av propositionen 1975:108 om ändring i rusdrycks-
försäljningsförordningen (1954:521) jämte motion

Civilutskottets betänkande

Nr 31 angående vissa ändrade förutsättningar för initialstöd

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 15.31.

In fidem

SUNE. K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Nr 90

år 1975

Måndagen den 26 maj

Herr Andersson, utrikesminister 3, 9, 11

” Aspling, socialminister 24, 27, 29

” Björck i Nässjö (m) 14, 15

” Danell (m) 48, 52, 55

” Eriksson i Ulfsbyn (c) 38, 41

” Feldt, handelsminister 12, 13, 14

” Gustafson, Sven, i Göteborg (fp) 57

” Gustavsson i Alvesta (c) 43, 45, 46, 47

” Häll (s) 23

Fru Lantz (vpk) 19, 20

Herr Lidbom, statsråd 56

” Lorentzon (vpk) 3, 9, 12

” Lundkvist, jordbruksminister 34, 35, 36, 40

” Magnusson i Borås (m) 31, 33

” Måbrink (vpk) 16, 17, 18

” Nisser (m) 21, 22

” Norling, kommunikationsminister 41, 42, 44, 46, 47, 51, 54, 55

Fru Radesjö (s) 37, 40

” Sigurdsen, statsråd 15, 17

Herr Sträng, finansminister 31, 32

” Svensson i Kungälv (s) 12, 39, 40

” Turesson (m) 42

Fru af Ugglas (m) 25, 28, 30

Herr Zachrisson, utbildningsminister 18, 19, 20, 21, 22, 24

” Åberg (fp) 34, 35, 36

